

Prospectus lectionum (1792)

P R O S P E C T U S
LECTIONUM ACADEMICARUM
IN PRINCIPE REGNI SCHOLA
UNIVERSITATE STUDIORUM CRACOVIENSI
A PRIMIS DIEBUS OCTOBRIS MDCCXCII. AD ULTIMOS JUNII MDCCXCIII.
PER PROFESSORES UTRIUSQUE COLLEGII
PUBLICE E CATHEDRIS TRADENDARUM.

W Z Ó R
LEKCYI AKADEMICKICH
W SZKOLE GŁOWNEJ KORONNEJ
AKADEMII KRAKOWSKIEJ

OD PIERWSZYCH DNI PAŹDZIERNIKA R. 1792. DO OSTATNICH CZERWCA R. 1795.
PRZEZ NAUCZYCIELÓW OBOJGA KOLLEGIÓW
PUBLICZNIE Z KATEDR DAWAC SIĘ MAIĄCYCH.

MAGNIFICO ET REVERENDISSIMO DOMINO

M. JOSEPHO THOMA

S Z A B E L

S. THEOLOGIAE DOCTORE ET PROFESSORE EMERITO, CANON. CATHEDR.
PŁOCENSE, OMNIUM GYMNASIORUM ET ORDINUM ACADEMICORUM
PER REGNUM POLONIAE

GENERALI RECTORE.

ZA RZĄDÓW WIELMOŻNEGO JMCI XIEDZA

M. JOZEF A TOMASZA

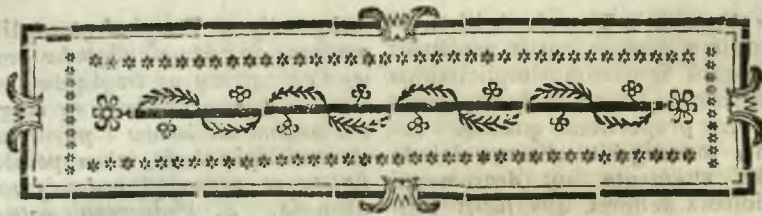
S Z A B L A

S. TEOLOGII DOKTORA I PROFESSORA WYŚLUBIONEGO, KANONIKA KATE-
DRALNEGO PŁOCKIEGO, WSZYSTKICH SZKOŁ I STANU AKADEMICKIEGO
W KORONIE

GENERALNEGO REKTORA.

XVIII. 2. 334

COLLEGIUM
PHYSICUM.

KOLLEGIUM
FIZYCZNE

PRAESIDE

ZA PREZYDENCYI

M. JOANNE SNIADOCKI MATHESIOS
SUBLIMIORIS ET ASTRONOMIAE PROFESSORE.

M. JANA SNIADOCKIEGO MATEMATYKI
WYŻSZEJ I ASTRONOMII NAUCZYCIELA.

SECRETARIO

ZA SEKRETARYI

M. JOSEPHO CZECH PRINCIPIS REGNI
SCHOLAE SOCIO.

M. JOZEF A CZECHA SZKOŁY GŁÓWNEY
KORONNEY TOWARZYSZA.

SCHOLA MATHEMATICA

SZKOŁA MATEMATYCZNA.

I.

I.

MATHESIS ELEMENTARIS.

MATEMATYKA ELEMENTARNA.

M. JOANNES CANTIUS KRUSIŃSKI
Philosophiae Doctor, Matheseos Elementaris Publicus Professor, Scholarum per Majorem Poloniam Generalis Visitator.

M. JAN KANTY KRUSIŃSKI Filozofii
Doktor, Matematyki Elementarnej Publiczny Professor, Szkół przez Wielką Polskę Generalny Wizytator.

I. Quoniam Elementa Geometriae Euclidis Anno elapso cum aliis, qui praecedunt, cursus biennalis tractatibus in Prospectu Praelectionum Academicarum proposita vix in duobus primis libris absoluta sunt, ideoque isthoc anni litterarii curriculo Cursum Matheseos continuando, praelectiones suas a tertio libro Elementorum Euclidis ordietur, idque 1mo. Circuli proprietates enumerabit. 2do. Docebit, quo artificio figurae ordinatae circulo inscribuntur & circumscribuntur. 3to. Doctrinam de propor-

1. Ponieważ geometryę Euklidesa w roku zeszłym z jnnemi, które poprzedzaią, Kursu dwocieklniego traktatami w Prospekcie Lekcyi Akademickich obiecana za ledwie w dwóch pierwszych Xiegach dokonana bydz mogła, przeto w terazniejszy rok Szkolnym roku Kurs Matematyki dalej prowadząc, tłumaczenia swoje od trzeciej Xięgi początków Euklidesa rozpocznie, i to: 1. Wyliczy własności koła. 2. Pokaże jakim sposobem figury foremne w koto wpisować lub niemi opisywać koto. 3. Naukę o proporcyci ge-

Λ 2

tione

tione geometrica in Theoria Arithmeticae expositam, usibus variis applicabit & a triangulis figurarum simplicissimis exorsus, eorum latera & areas, prout sibi invicem proportione quadam respondent, investigabit, aliarum deinde figurarum augmenta aut decremента proportionalia definit. 4to. Jaciet fundamenta, quibus solidorum doctrina universa nititur & seorsim parallelepipedorum affectiones demonstrabit. 5to. Corpora superficiebus curvis terminata cylindros nimirum, conos atque sphaeras considerabit, ea inter se comparabit & mensuras eorum definit.

II. Ex libro *Datorum*, qui continuatio Elementorum Euclidis est, & qui tum ad analysim geometricam, tum ad Antiquos praestantissimos Geometras, Archimedes, Apollonium, Pappum, Eutocium apprime utilis, quaedam prae oculis ponet, idque 1mo. Significationem, vim, ordinem, genus demonstrandi & usum totius hujus tractationis. 2do. Seliget ad demonstrandum Theoremata ea praecipue, quae de magnitudinibus universim proponuntur, caetera quae de lineis rectis, superficiebus itemque circularia in aliud tempus differendo.

III. Nonnulla ex Archimede depromet quae & plus utilitatis habent, & quibus alia summi hujus Geometrae inventa, alias subtilia & ardua, haud magno negotio assequi licebit. Adjiciet pauca Corollaria, e quibus praeter alia deducetur: inter conum rectum & Cylindrum sphaerae circumscriptos & ipsam sphaeram & quo ad soliditatem & quo ad superficiem totam continuari proportionem sesquialteram.

IV. Sequetur Trigonometria plana, ubi res erit: 1mo. De principiis construendarum Tabularum Trigonometricarum.

metryczney w Teoryi Arytmetyki wytłumaczoną do różnych użyczków przystósować, a zaczawszy od troykątów, na które wszelkie figury rozebrać się mogą, nad stósunkami ich boków i powierzchni zastanowi się i pokaże, iakim sposobem inne figury w proporcji podanej rosną lub ubywaiają. 4. Wytłuszczy początki, na których się gruntuie cała Nauka o bryłach i osobno własności równoległości now wyłoży. 5. Zastanowi się nad bryłami, które są ograniczone powierzchniami krzywymi, a takie są walce, ostrokregi i kule, te między sobą porównywać będzie i ich miary wyznaczy.

II. Z Xięgi nazwaney Data, która jest ciągiem Elementów Euklidesa i która nader jest pożyteczną do rozbirowego Geometrów sposobu, tudzież do zrozumienia najpierwszych w starożytności Autorów iako to: Archimedes, Apolloniusza, Pappusa, Eutocyusza, niektóre wyiemki swym Ucznióm przeloży: 1. Znaczenia, moc, porządek, sposob demonstrowania i użytek całego tego traktatu. 2. Wybierze podania te osobliwie, które o wielkościach ogólnie brzmią, inne zaś co o liniach prostych, powierzchniach tudzież kolowé na inny czas odkładaiać.

III. Niektóre podania z Archimedes, wybierze i które większego są w Matematyce użytku i za których pomocą inne wielkiego tego Geometry wynalazki, inaczey trudne do poięcia, mógłby łatwo czytelnie zrozumieć. Przylączy kilka wniosków, z których oprócz innych prawd okaże się: iż ostrokreg prosty i walec opisujące kulę z samą kulą opisaną tak do miąższości iako też całkowitey ich powierzchni są w proporcji ciągłej, której wykładnik $1\frac{1}{2}$.

IV. Nastąpi Trygonometryą płaską, gdzie rzecz będzie. 1. O Teoryi, za której pomocą robią się Tablice Trygonometricum.

rum. 2da. De calculo triangulorum omnis generis. 3ta. De usu hujus scientiae in resolvendis varii generis Problematibus praecipue vero geodaeticis & altimetricis. 4ta. De instrumentis in geometria practica usitatis, de obstaculis, quae in praxi accidunt, deque modis, quorum adminiculo diversi in mensurandis magnitudinibus errores evitari possunt.

V. Haec omnia excipiet ima pars Algebrae de Functionibus & Aequationibus Algebraicis in qua explicanda sequetur Ordinem libri: *Rachunku Algebraicznego Teorya* Authore Cl. Viro Sniadecki.

Tradetur Lectio in Collegio Physico diebus Martis, Jovis & Saturni ab hora 8va ad 9^{nam}.

II.

MATHESIS SUBLIMIOR.

M. JOANNES SNIADECKI Philosophiae Doctor, Matheseos Sublimioris & Astronomiae Professor Publicus, COLLEGIUM PHYSICI PRAESES.

Inceptum Anno elapso Matheseos Sublimioris cursum, Anni hujus Scholastici curriculo absolvet. Ordinetur primò ab Elementis Calculi Differentialis, cujus principia è puris Geometriae fontibus eruta, firmisque demonstrationibus superstructa, exemplis ex Geometria Curvarum & Mechanica petitis illustrabit. Deinde Calculi Integralis institutiones explanandas suscipiet, in iisque nihil praetermittet, quidquid ad Naturam Functionum & Aequationum Differentialium inter duas pluresque variables intelligendam, quidquid ad varias methodos easdem Aequationes seu adaequate seu per Approximationem ope serierum infinitarum integrandi pertinet: cujus

tryczne. 2. O rachowaniu trójkątów iakichkolwiek. 3. O użyciu Trygonometrii do rozwiązywania różnego rodzaju zagadnień osobliwież zaś do rozmiaru płaszczyzn i wysokości. 4. O narzędziach w praktyce używanych, o zawadach, które do dobrych rozmiarów przeskadzają, gdzie zaraz o sposobach, za których pomocą można się różnych błędów uchronić w rozmiarowaniu wielkości.

V. Nakoniec póydzie Algebra Część pierwszą o Funkcyach i Zrównaniach Algebraicznych, w której tłumaczeniu zachowam porządek Xiążki pod tytułem: *Rachunku Algebraicznego Teorya* przez J.P. Sniadeckiego.

Dawać będzie Lekcją w Kollegium Fizycznym we Wtorki, Czwartki i Soboty od godziny 8^{mej} do 9^{tej}.

II.

MATEMATYKA WYŻSZA.

M. JAN SNIADECKI Filozofii Doktor, Matematyki Wyższej i Astronomii Publiczny Professor, KOLLEGIUM FIZYCZNEGO PREZES.

Kurs Matematyki Wyższej w roku zeszłym zaczęty, w terażniejszym kończyć będzie. Zacznie nasamprzód Naukę Rachunku Dyfferencyalnego, którą z czystych Geometrii początków wyciągać, gruntownymi dowodami stwierdzać, i przykładami z Geometrii Linii krzywych i z Mechaniki wyjętému objaśnić będzie. Przystąpi potem do tłumaczenia Rachunku Integralnego, w którym nic nie opuści, cokolwiek należeć będzie do gruntownego zrozumienia własności wyrazów i zrównań Dyfferencyalnych między dwiema i większą liczbą ilości odmiennych, i cokolwiek zachodzi w różnych sposobach całkowania tychże zrównań bądź dostatecznie, bądź przez przybliżenie się do wypadków prawdziwych za pomocą szere-

Doctri-

Doctrinae amplissimum usum (si per tempus licebit) in solvendis Problematis Physicis & Mechanicis ostendere curabit. Leget diebus Lunae, Mercurii, & Veneris ab hora 8va ad dimidiam decimam usque ad Ferias Paschatis.

III.

ASTRONOMIA.

IDEM PROFESSOR post Ferias Paschatis usque ad finem Anni Scholastici Cursum Astronomiae in Domo Observationibus Astronomicis dicata, diebus Lunae, Mercurii & Veneris ab hora 9. ad dimidiam undecimam tradet: ubi varii Corporum Coelestium Motus, eorum leges, phaenomena Naturae inde pendentia, ordo & structura totius Universi, Instrumentorum Astronomicorum notitia, eorumque in practicis Astrorum Observationibus usus, notiones ex tractatibus variis Physicae ad hanc rem plurimum facientes, demum amplissima scientiae Astrorum in vita civili utilitas animis oculisque audientium subjicientur, demonstrationibus firmabuntur, exemplisque & practicis Observationibus illustrabuntur.

IV.

MECHANICA ET HYDRAULICA.

M. FELIX RADWANSKI Philosophiae Doctor, Mechanicae & Hydraulicae Professor publicus, S. R. Majestatis Geometra, alteram Cursum sui partem, Hydrodynamicam scilicet hoc anno pertractabit diebus Martis, Jovis ab hora 9na ad 10^{am}, & Saturni ab hora secunda ad 3^{iam}. Expositis itaque Definitionibus & generalibus Notionibus principia Hydrostaticae explananda suscipiet, ubi quidquid aequilibrium fluidorum,

gów nieskończonych: któreto nauki (Cieżeli czas pozwoli) rozległe użycie okaże w rozwiązywaniu zagadnień Fizycznych i Mechanicznych. Użyć będzie w Poniedziałki, Szrody i Piątki, od godziny 8. do wpół do dziesiątej aż do Świąt Wielkanocnych.

III.

ASTRONOMIA.

TENZE NAUCZYCIEL po Świątach Wielkanocnych aż do końca roku Szkolnego kurs Astronomii w Poniedziałki, Szrody i Piątki od godziny 9. do wpół jedenastej zrana przy Observatorium Astronomicznem dawać będzie: w nim różne gatunki biegu ciał Niebieskich, ich prawa, skutki przyrodzenia od tych biegów zawisłe, porządek i Budowa świata, Instrumentów Astronomicznych wiadomość, ich użycie w praktycznych Obserwacjach Gwiazd, z przytaczaniem wielu wiadomości Fizycznych tu potrzebnych, wreszcie rozległe pożytki Astronomii w życiu Towarzystwem słuchającym tłumaczone, dowodzone i praktycznemi Obserwacjami objaśniane będą.

IV.

MECHANIKA i HYDRAULIKA.

M. FELIX RADWANSKI Filozofii Doktor, Mechaniki i Hydrauliki publiczny Professor, J. K. Mci Geometra, drugą Część kursu swego to jest: Hydrodynamiki w tym roku dawać będzie we Wtorki i Czwartki od godziny 9^{tej} do 10^{tej} i w Soboty od godziny 2^{giej} do 3^{ciej}. Po przełożeniu Opisów i ogólnych wiadomości, początki Hydrostatyki zacznie, w których o równowadze tak płynów sprężystych i niesprężystych, iak ciał stałych zatopio-

elasticorum aequae ac non elasticorum, solidorumque fluidis immersorum contingit, explanabit. Succedet dein Hydraulica, in qua theoriam Motus aquae in effluxu ipso ex vasis variae figurae per officia diversum situm habentia, Motus aquae salientis, fluentis in tubis, qui in terra varie invicem junguntur, motus denique fluminum explicabit, jungendo Animadversiones Physicas, quoniam sibi modo alveos constituent, quae eorum vis in exitu ex alveis, quae in coitu cum aliis fluminibus, quae postremo in divisione in brachia? Explantata percussione fluidorum in solida, quanam Arte ope fluidorum ad optime movendas Machinas pervenire liceat, ostendet.

In hujus secundae Partis curriculo experimenta junget Theoriae: quare de aequilibrio fluidorum agendo, utetur vasis omnium generis, antliis, antlia vi rarefacti vel condensati vaporis agente & aliis.

In Hydraulica nihil praetermittet, quidquid praxi applicari poterit, quare hic nunc primum, plane demonstrabit Usus & finem omnium partium in moletrinis, machinis vento vel quovis alio modo motis, quas in Mechanicae pertractatione explicuisse non licuit.

In doctrina de fluminibus praemittet omnia, quae perficiendae Navigationi inserviunt, quare de construendis molibus, quae vel vim aquae fluentis sustineant, vel demittendis aut levandis Navibus inserviant &c, disseret.

V.

MECHANICA FABRORUM.

Idem Mechanicam Usui fabrorum accommodatam demonstraturus apprimè conceptui Eorum has artes, quae in Hydraulica & Hydrostatica usum habent, expli-

nych w płynach, mówić będzie. Przystąpi potem do Hydrauliki, w której wykładac będzie Teoryą biegu Wod w wychodzie z naczyń różnego kształtu, przez otwory różnie położone, wod wyskakujących, płynących trąbami, które się z sobą rozmaicie pod ziemią łącząc zwykły, biegu rzek na-ostatek; przyłączając Uwagi Fizyczne, iak sobie zwykły koryta robić, iaką jest ich moc w wychodzie z swych koryt, iaką w złączeniu się z innymi Rzekami i iaką w ich rozdzieleniu na odnogi. Wyłożywszy uderzanie płynów o Ciała stałe, ukaże, iakie są sposoby, żeby też płyny sprawiałały w Machinach bieg najszybszy.

W ciągu tej drugiej Części kursu swego wszędzie doświadczeniami stwierdzać będzie teoryą, dla czego mówiąc o Równowadze płynów, użycie naczyń różnego gatunku, pomp wodnych, pompy ogniowe i innych

Podobnież w Hydraulice nic nie opuści, co się może przystosować do praktyki: dla czego tu dopiero wyłoży użycie i przeznaczenie wszystkich części w Młynach, Wiatrakach i innych silniach, które w Mechanice wytłumaczyć się nie mogły.

W Nauce o Rzekach nic nie opuści, co służyć może do zrobienia ich spławniemi, dla czego mówić tu będzie o budowli tam, szluz, i t. d.

V.

MECHANICA RZEMIEŚNICZA.

TENZE PROFESSOR mając sobie powierzoną Lekcyą Mechaniki dla Rzemieślników, stosownie do ich pojęcia tłumaczyć będzie te sztuki, które w Hydrosta-

cabit ; instruet Eos videlicet, in quo consistat Ars conficiendi moles, moletrinas, machinas vento motas, antlias, pontes &c. Hic tota fere Ars lignifabrorum & molitorum explicanda continget, ubi quaenam debeat esse cuiusvis partis Vis, sectio, dicet. Pertractabit denique artem construendi aedificia Oeconomica.

Mechanicam hanc diebus Solis & Festis hora roma continuabit.

tyce i Hydraulicce mają swoje użycie, to icst na czem sztuka robienia Sztuz, Młynów, Wiatraków, Pomp, Mostów i innych zależy. Gdzie wypadnie całą prawie sztukę Ciesielską i Młynarską wyłożyć i nauczyć, na czem budowla z drzewa zależy, iaka każdego kawalka noc, iaki króy bydź powinien. Zakończy matym traktatem o budownictwie wieyskiem.

Dawadz będzie Praktyczną Mechanikę dla Rzemieślników w Niedziele i Święta o godzinie 10tęy.

SCHOLA PHYSICES

I.

PHYSICA EXPERIMENTALIS.

M. ANDREAS TRZCINSKI Philosophiae Doctor, Physices Experimentalis publicus Professor Ordinarius, Canonicus Coadjutor Cathedralis Cracoviensis.

Expositis jam anno superiore Universalibus Corporis Attributis, quae methodo analytica ex consideratione corporum universim colliguntur, quaeque Physicam generalem constituunt ; anno hoc currente rem habeo in specie de Magnis in Natura Agentibus, cuius modi sunt : Ignis, Aer, Aqua & Tellus.

Ac primò quidem pervulgatae in Scholis consuetudini tantisper morem gerendo ordiar ab Aqua, de ejuſ natura, speciebus, variisque ejusdem proprietatibus, postea de utilitate non secus ac de noxa nonnullarum aquarum, ad extremum de criteriis aquam puram dignoscendi deque modis impuram aquam purificandi disseram paucis.

Isthanc de Aqua doctrinam sequetur & Hydrostatica, quae pressionem liquidorum, vires & debitum inter illa sive homogenea sive cum solidis comparata

SZKOŁA FIZYCZNA

I.

FIZYKA DOŚWIADCZALNA.

M. ANDRZEY TRZCINSKI Filozofi Doktor, Fizyki Doświadczalney Nauczyciel publiczny, Kanonik Koadjutor Katedralny Krakowski.

Wyłożyuszysz już w upłynionym roku Akademickim powszechnie Cala przymioty, które sposobem analytycznym bywają z uwagi ciał ogółem zbierane i powszechną składają Fizykę ; nieć będą rzecz roku bieżącego w szczególności o Wielkich w Naturze Działaczach, iakimi są : Ogień, Powietrze, Woda i Ziemia.

A naprzód idąc tym czasem za przyiętym po wielkich Szkołach zwyczajem zacznę od Wody, o której przyrodzeniu, gatunkach i rozmaitych przymiotach, potem o pożytku iak i o szkodzie wod niektórych, nakoniec o znakach czystey wody rozczynwaczych i o sposobach oczyszczania wod zarażonych krótko mówić będę.

Po tej o wodzie nauce, nastąpi i Hydrostatyka, która rozważa ciśnienie cieków, siły ich i równą między niemi wagę, czyli one są iednorodne, czyli różnorodne, fuerint,

fuerint, aequilibrium trutinat & *Hydraulica*, quae Liquidorum per tubos sive fluentium sive salientium motus exponit.

In his profecto expendam generaliora duntaxat, quae summatim conciseque complectitur Compendium Physices a me in lucem editae; jam vero uberiora hac de re mittam ad speciale Mechanices & Hydraulices Cathedram. Caeterae enim Physices partes satis superque temporis postulant ad tractationem. Ejus indolis est, quae mox sequetur, quaeque nuper nacta est Machinam a summis elaboratam artificibus, incolisve fortunatioris Insulae, cui nec ingenia, nec manus, nec suppetiae desunt. Talis est, quam hac de causa magis ac magis evolvam; *Aerostatica*.

Hoc loci agam 1mo. de *Atmosfera* ac de iis, quae in eadem generari solent. 2do. de necessitate aeris ejusdemque generis ex diversis corporibus, ubi mentionem etiamnum faciam de variis speciebus *Aeris fixi*. 3to. De Legibus gravitatis ac elasticitatis aeris, ubi ostendam aerem respirabilem, sine quo nemo vivere potest; habere ex vi propriarum facultatum triplex agendi momentum, quod in fluiditate, gravitate & elasticitate ejusdem situm est. Inde leviter saltem perstringam quaedam, quae huic doctrinae Physici praemittere haud dubitant; nempe de Respirationis organo de ipsaque Respiratione. 4to. De Fluidi hujus aequilibrio cum Liquidis, ubi occurrent varia instrumenta explicanda, inter quae principe loco ponam Barometrum, ejus species, constructionem ac usum. Denique agam de motibus in aere excitatis, quales sunt: venti, ac soni.

Dicam: sonum esse animae sensationem.

czyli też z ciałami stałymi równane, i Hidraulikę, która wyklada bieg cieków, częścią wytryskujących, częścią przez rury płynących.

Tu zaiste rozstrząsnę powszechniejsze tylko podania, które ściśło zamyka w sobie Zbiór Fizyki odemnie na widok wydanej; obszerniejszy zaś onychże rozbiór odeszł do osobney katedry Mechaniki i Hidrauliki. Inne bowiem Fizyki części wyciągają dosyć czasu do wyluszczenia siebie. Taka jest między innymi Aerometrya, która nie dawno zyskała nową Machinę od wybornych wyrobioną rzemieślników i mieszkańców owej to szczęśliwey wyspy, którey ani na dowcipach, ani na ochocie do pracy, ani na posilkach nie zbywa. Dla tej przyczyny; ważna ta Część Fizyki na zupełniejszy od innych w tym roku zastępuje wykład.

Wypudnie mi mówić tu naprzd: O Powietrzu i o tem, co się w niej rodzić zwykło. Powtóre o potrzebie powietrza i o rodzeniu się jego z ciał różnych, gdzie także nadmienię o rozlicznych gatunkach Powietrza utkwionego. Potrzecie o prawidłach ciężkości i sprężystości powietrza, gdzie dowiodę: że powietrze oddychalne, bez którego nikt żyć nie może, troistą wedle przyrodzenia swego posiada moc działania, która od płynności, ciężkości i sprężystości jego zawista. Stąd cokolwiek napomknę (czego tu Fizycy nie zaniedbują czynić) o narzędziu oddychania i o samemże oddychaniu. Poczwarte O równoważności tego płynu z ciekami, gdzie przypadną rozmaite do wyłożenia narzędzia, między któremi pierwsze zastąpi miejsce Barometr, gatunki jego, narzędzenie i użycie. Nakoniec nauczać będę o ruchach w powietrzu wznieconych, iakie są wiatry i glosy.

Powiem: że głos jest duszy uczuciem, nem,

nem, quam ut percipiamus, requiritur : corpus sonorum, medium propagans & organen auditus rectè dispositum. Haec tria igitur expendam, autumaboque sonum, quatenus in ipso organo auditus consideratur ; consistere in vibrationibus nervi acustici per auris partes mirificè diffusi.

Expositis *Acustices* principiis, percurram obiter saltem *Musices* fundamenta, super quibus nominati jam *Physices* compendii limites vix ac ne vix quidem excedam.

Disserens de *Lumine*, quod objectum *Optices* constituit ; prima *Photometriae* semina jactam. Desunt quidem reapse, quibus lumen metiremur ; instrumenta. Deest physica luminis, si quidem omni rigore demonstratam, rationibusque innixam desideraveris ; theoria. Quodsi, hercle, ab istò rigore paululum recedamus, dabitur profectò medium (doctus inquit *Lambertius*) positionum *Photometriae* ita connectendi, ut certitudine sua non careant.

Agam tandem de *Calore & Frigore*. Ubi disseram de *Igni* in genere, de augmento corporum & de fusione eorundem per ignem, de *Vaporibus*, de congelatione *Liquidorum* &c. Hic non tantum structuram usumque *Pyrometri* ac *Thermometri*, sed originem etiam caloris, ejusdemque communicationem explicabo. Hic denique in naturam *Ignis* inquiram *Crawfordianam*que illius theoriam paulo uberius discutiam.

Cum igne hoc conjungam *Fluidum*, minus propiè sic dictum *Electricum*, quod ego cum plerisque ignem esse elementarem opinabor, ansamque ex fulmine sumendo artificiali, quod ope *Machinae electricae* excitatur ; inquiram in fulmi-

które, abyśmy poczuć mogli, potrzebne nam na to trzy rzeczy: ciało brzmiące, szrodek roznoszący głos i sposobne narzędzie słuchu. To więc wszystko rozważysz, mogą się dalecy domniemywać: że głos w samem narzędziu słuchu uważany zależy na drganiach nerwu słuchowego, któren Natura po częściach ucha dziwnym rozpostarła sposobem.

Wyłożywszy początki *Akustyki* bez wielkiego zastanowienia się przebiegnę *Muzyki* zasady, w których za granice pomienionego wyżej *Fizyki* zbioru nie wykrócę bynajmniej.

Rozprawiając o światło, które jest obmiotem *Optyki*, pierwsze *Fotometrii* rzucę nasiona. Nie masz wprawdzie narzędzi, przez którebyśmy światło doskonale mierzyli. Nie masz *Fizycznej* światła teoryi, któraby była z nuomysłnych prawd wydobyta i przez wszelką ścisłość dowiedziona. Jeżeli przecie zechcemy cokolwiek od tej ścisłości odstąpić, znajdzie się zaiste szrodek, mówi uczony *Lambert*, łączyma z sobą podał *Fotometrii* w ten sposób: iż iey na pewności nie zbędzie.

Potem nauczać będę o *Ciepłi* o *Zimnie*. Tu mówić będę o *Ogniu* w ogólnosci, o przyroście i o roztopie ciał przez ogień, o parach, o marznieniu cieków i t. d. Tu nie tylko narzęd i użycie ogień = ciepło = mierza, lecz początek też ciepła i udział iego wyłożę. Tu nakoniec w przyrodzenie ognia unikać i teorya iego od *Krawforda* nam podaną cokolwiek lepiej roztrząsać będę.

Z ogniem połączę *Płyn*, mniny właściwie zwany *Elektryczny*, któren ja, z wieloma *Fizykami* za ogień początkowy utrzymywać będę, a biorąc pochop z *piorunu* sztucznego, który za pomocą *machiny Elektrycznej* wzniecać można ;

nis

nis nubibus oriundi naturam. Denique Franklinianum exponam artificium, quo horrendum hoc meteoron in vincula conjici, variaque ab illius ictibus aedificia communiri assolent.

Postremo loco loquar breviter ac veluti per transennam de Terra universim. Terra enim spectata cum globus planetarius circa solem quotannis juxta sensum Copernicanorum in orbem actus, spectat ad *Astronomiam*. Si idem globus terraqueus spectetur veluti est obvelatus stupendo *Rerum Naturalium* cortice, quae in *Tria Naturae Regna* communius dispescuntur, suntque *Oeconomiae* ac *Medicinae* fundamentum; pertinet ad *Historiam Naturalem*. Ne itaque in alienam messem, ut vulgo ajunt, nostram immittamus falcem, unico duntaxat *Magnete ex Mineralogia* prehenso, admirandas ejus scrutabor proprietates, cujusmodi sunt: *Attractio*, *repulsio*, *directio*, *inclinatio*, *declinatio* ac *communicatio*. Insuper expendam *Magnetem* arte confectum, atque eum, quem *armatum* dicunt. *Versorium* sive acum magneticam indicabo. *Historiam* demum *Leges*, *theoriamque Magnetis*, peraeque, ac novam *punctorum indifferetiae ac culminationis theoriam* recensabo. *Adextremum* levi saltem *brachio* attingam *Magnetismum* sic dictum *animalem*, cujus fama longè lateque per orbem disseminata est, deque eo *sententiam* feram.

In expediendo hoc tentaminum cursu sequar eundem prorsus docendi ordinem, qui alteri *Physices* parti est proprius; eum scilicet: ex quo per stabilita jam in prima ejusdem parte universaliora *Corporum principia*, omnis inde *experimentorum*, quae, & *Tellurem*,

poszukiwać będą przyrodzenia piorunu w chmurach się rodzącego. Na ostatek przelożę wysoko Franklina sztukę, przez którą się zwykło straszne to napowietrzne widowisko w więzy brać, i od razów jego rozmaite ochraniać budowy.

Skończę na tem, od czego by podobno zaczynać przystało. To jest: na samym ostateku mówić będę krótko i niby nawiasem, o ziemi ogółem. Ziemia bowiem uważana jako planetowa kula co rok około stołca, wedle nauki Kopernikanów, w okrąg obracana, do *Astronomii* należy. Jeżeli znówu tznę sam okrąg ziemnowodny zważać będziem, jako przedziwnym okryty lubem *Rzeczy Przyrodzonych*, które się pospoliciey na trzy *Działy* *Natury* rozłączają zwykły i są *Gospodarstwa* i *Iekarstwa* zakładem, ściągają się do *Historii* *Naturalney*. Nie chcąc tedy w obcą wdzierać się materią, ieden tylko *Magnes* z *Mineralogii* zabrawszy, rozważać będę dziwne jego własności, iakie są: *przyciąganie*, *odpychanie*, *kierowanie*, *nachylanie*, *ustępowanie* i *udzielanie*. Daley uważać będę *Magnes* sztuką utworzony i ow, który się uzbroiony zowie. *Wskażę* *obrotnik* czyli *igłę* *Magnesową*. Na ostatek opowiem *historią*, *prawidła* i *teorią* *Magnesu*, równie iak nową *punktów indyfferencyi* i *kulminacyi* także *teorią*, a na dokończeniu całej *tey* *nauki* dotknę z lekka *przynajmniey* *Magnetyzmu* zwanego *Magnetyzmem* *zwierzęcym*, o którym wieść daleko rozeszła się po świecie; i o nim zdrowy *Fizyków* rozrządek przyłączę.

W dokonywaniu tego usiłowań biegu pójdę za tym prawie samym nauczania porządkiem, który jest drugiey części *Fizyki* właściwy, a jest ow: z którego przez ustanowione już w pierwszey oneyże części *pow szechnieysze* *ciał* *początki*, *całty* *związek* *doświadczeń*, które się równie

elementorum atmosphaera circumfusam, rerumque Naturalium agmine coopertam, & singularia eorundem phaenomena respiciunt propius; connexio sua quasi sponte fluat. Horum verò Experimentorum, cum tanta omnino sit copia, ut proponi vix ac ne vix quidem omnia possint, apud animum constitui, factò praepimis illorum delectu, usitatorum & maximè necessaria huc adducere, caetera verò relinquere quaerenda studiosis, qui postea haec ipsi poterunt privata librorum physicorum lectione inquirere & ad usum vitae civilis accommodare. Quae in re, ex plurimis, quae prostant experimentis, nec sumptuosa & splendida, nec trita satis, vulgaria & penitus ludicra proponere mens est. Non enim convenit Seruatoribus Rerum Divinarum humanarumque Majestatem Naturae, ceu in Theatro, plebe coram ludere, quemadmodum circumforaneis magicæque artis magistris in more positum est. Ast illis duntaxat operam dabo, in quorum negotio aetates suas Philosophi nobilissimi consumpsere, quae nimirum vera, legitima & ad commonstrandam doctrinam maximè idonea essent. Ex his tandem postremis, ea potissimum seligam, ad quae exequunda Machinae ac instrumenta extant in *Conclavi Physico*, quod sub auspiciis SUPREMI INSTITUTIONIS PUBLICAE MAGISTRATUS majora in dies capit apud nos incrementa.

Quoniam verò *quantitas* ceu primum *Geometriae* objectum subintrat omnino observationem ac Experimentiam, in quibus curatius Naturae studium versatur, (quum magnitudo effectus, magnitudinem causae manifestet, necesse est) hinc liquidò constat: Observationem ac experimentiam arte geometrica debere mensurari quàm accuratissimè. Nihil

Ziemi okręgiem żywiołów oblanej i gromadą rzeczy przyrodzonych otoczonej, iak szczególnych; onychże widowisk z blizka tyczą; właśnie iak sam z siebie będzie wypływać. Kiedy zaś tych doświadczeń iak wielkie jest mnóstwo, iż nie podobna poniekąd wszystkich przekładać, dla tego postanowiłem u siebie, uczyniwszy wprzód onychże wybor, przywozdzic tu używalsze i potrzebniejsze, a zaś inne zostawiac samym do poszukiwania uczącym się, których sami potem mogą przez domowe dzieł fizycznych czytaniw dochodzić i do użytku towarzyskiego życia stosować. Z tych znouu wszystkich, które są w tey mierze poczynione, doświadczeń, ani kosztownych i okazałych, ani zbyt potocznych i ciele pośmiennych używać nie myślę. Nie przystoi bowiem dociekaczom rzeczy Bóskich i ludzkich, wspanialosć Natury, tak na widowisko gminowi wystawiać, iak czynić zwykli obiegacze i kunsztu magicznego mistrzowie. Ale używać będę tylko tych, nad któremi naywyborniejsi Filozofowie życie trawili, to iest: prawdziwych, prawych i do dowodzenia nauki nayzdolniejszych. Z tych potem ostatnich wybierać będę owe, do których wykonywania znajduią się machiny i narzędzia w Gabinetcie Fizycznym, który pod opieką NAYWYZSZEY NAD EDUKACYĄ NARODOWĄ MAGISTRATURY co raz więkwszy u nas wzrost bierze.

Ponieważ zaś ilość, iako właściwy Jeometrii obmiot koniecznie wchodzi do dostrzeżenia i doświadczenia, na których się jedynie Nauka Natury zasadza (ileże musi wielkość skutku wielkość przyczyny okazywać) stąd iama iest: że toż dostrzeżenie i doświadczenie powinno być iak naydokładniey mierzone przez Jeometrią. Nikt przeto więcey nie za-
ergo

ergo uberius in moderna Physica usu esse Matheseos, dubium amplius nullum.

Quae cum ita sint; ego iterum atque iterum comparandi ratiocinandique utilitate, modum Geometriae in hocce Naturae studio; emetiri terminareque curabo. Tali ratione contemplantur Naturam. Talis Naturae contemplatio est (uti ego quidem cum Cicerone existimo) ad Dei admirationem proxima & certissima via.

Jam in perficienda Lectione isthaec ducet me, ut jam dixi; nuncusque quasi manu filum Compendii Physices, cujus pars altera tandem aliquando lucem publicam adspiciet. Futuris vero annis sequar presso pede optimam Magistram Naturam, ad cujus ductum communicabo cum Orbe nostro litterario Prospectum Physices, quam aliquot ab hinc annis meditor, quamque ad Genium GENTIS LECHIADAE accommodare contendo.

Tradam igitur Physicam de 4. Elementis vulgo notis, denuo ratione & experientia fultam, arteque subnixam geometrica ac perinde Medicinae Oeconomicaeque perutilem, idque diebus ac horis jam antea praefixis, omnibus videlicet diebus Lunae, Mercurii & Veneris, exceptis festis; tempore vero matutino ab hora IX. ad X.

II.

CHEMIA ET HISTORIA NATURALIS.

M. FRANCISCUS SCHEIDT Philosophiae Doctor, Chemiae & Historiae Naturalis publicus Professor.

Cursum Chemiae & Historiae Naturalis continuabit, initio sumpto a salibus neutris, quos anno praeterito ob magni temporis spatium Zoologiae donatum

wątpi, że w dzisiejszej Fizyce nie masz tak koniecznego, jak jest używanie Matematyki.

Co gdy tak jest; ja znowu starać się będę sposób Geometrii w nauce Natury wymierzać i ograniczać pożytkiem porównywania i rozumowania. Tak przedsiębiore rozważać Naturę. Taka Natury rozważa jest, iak z Ciceronem sądzę; naybliższą i naypewniejszą drogą do dziwienia się nad Sprawcą wszech rzeczy.

Żuż w ukończeniu tej Lekcyi, poprowadzi mnie, iak wyżej nadmienilem; dotąd iak niby za rękę, zbiór Fizyki, której część wtora niezawodnie wynidzie na widok. W przyszłych zaś leciach wstępować będę w ślady naylepszej Mi-strzyni Natury, za której pawodem idąc udzieli naszemu Światu uczonemu wzór Fizyki, iaką od lat kilku gotując, usiłuię do GIENIŪSZU POLSKIEGO NARODŪ stosować.

Z tego wszystkiego pokazuję się; że dawać będę Fizykę o czterech Zywiotach pospolicie znanych znowu na dowodzie i doświadczeniu zagruntowaną i na Geometrii wspartą, a tem samem Nauce Lekarskiej i Gospodarskiej nader pożyteczną w dni i godziny już wyznaczone, to jest we wszystkie Poniedziałki, Szrody i Piątki, wyjąwszy Święta, z rana od godziny głąy do 10tey.

II.

CHEMIA I HISTORIA NATURALNA.

M. FRANCISZEK SCHEIDT Filozofii Doktor, Chemii i Historii Naturalney Professor publiczny.

Dokończaiąc Kursu Chemii i Historii Naturalney rozpocznie Lekcyę swoje o solach obospólnych, o których w roku zeszłym mówić nie przypadło z przy-
ex-

explanare non licuit: his divisio in naturales & arte factos, tam per analysim quam per synthesis demonstrabit principia, ex quibus componuntur, modum quo ex suis matricibus evolvuntur, usum denique salium tam in Medicina quam in variis artibus.

2do. Terras & lapides in classes & ordines partitos ad examen vocabit, ubi principia ex quibus coalescunt, characteres cuilibet divisioni proprios, proprietatesque & phaenomena quae vi ignis, aeris, aquae & menstruorum Chemicorum eliciuntur, usumque terrarum & lapidum indicabit, in quorum ultima classe corpora petrificata, incrustata, dendritica, impressiones à variis corporibus susceptas, variosque Naturae lusus comprehendet, subjiciendo oculis Auditorum huc spectantia corpora, quae Museum Historiae Naturalis continet.

3tio. Succedet expositio corporum inflammabilium mineralium, sive bituminum & sulphuris, horum dispositionem in ordines ex componentibus principiis sumptam demonstrabit ope analyseos Chemicæ, usumque eorundem notum.

III.

BOTANICA.

IDEM PROFESSOR Mense Majo Regnum Vegetabile seu Botanicam explicandam suscipiet, cujus praemissis elementis, quae ad cognitionem partium vegetabilia constituentium spectant, seu Terminologiam Botanicam, exponet. Divisiones vegetabilium in Classes & Ordines, genera & species, adductis characteribus cuius divisioni propriis juxta systema Linnei percurrat, ad horum omnium explanationem & exempla hortus Botanicus Universitatis patebit.

czynny długiego czasu poświęconego tłumaczeniu Nauki o Zwierzętach, a podzieliwszy sole na naturalne i rękodzielne, za pomocą rozkładu i składu okaże ich pierwiastki, z których powstają, opisze sposoby których używają w Fabrykach do wydobywania ich z właściwej im matcy i użyciek, iaki mają w rękodzielnach i Medycynie.

Powtóre Nastąpi Nauka o Ziemiach i Kamieniach, których układ zasadzony na pierwiastkach ie składających, znaki rozeznawcze każdemu ich podziałowi służące, własności, iakie względem ognia, powietrza, wody i roztwarzaczów Chemicznych okazują, wyłoży i użyciek iaki mieć mogą przyłączy. Ostatnią tych gromadę składac będą ciała skamieniale, inkrustacye, impresyje, dendryty i igryska natury, wszystkie tu należące ciała, ile zbior w Gabinetie będący dozwoli, okazane słuchającym będą.

Potrzeci Mówić będzie o ciałach zapalnych kopalnych, to iest: o ziemnych oleiach, żywicach i siarce, tych podział zasadzony na pierwiastkach ie składających okaże się z rozkładu Chemicznego z przyłączeniem ich znanomego użytku.

III.

BOTANIKA.

TENZE NAUCZYCIEL w Miesiącu Maju tłumaczyć będzie naukę o Roślinach: to iest Botanikę, której pierwsze początki służące do poznania części składających rośliny, czyli terminologią Botaniczną wyłożywszy, przejdzie podziały roślin na gromady, rzędy, rodzaje i gatunki, umieszczając przy każdym z nich znaki rozeznawcze podług układu Linneusza, a Ogród Botaniczny posłuży do tłumaczenia całej tej Nauki na roślinach żywych.

Tri-

Tradetur Lectio diebus Lunae, Mercurii & Veneris ab hora media prima ad 12mam.

MUSEUM HISTORIAE NATURALIS.

Publicae vero utilitatis causa, Museum Historiae Naturalis quovis die Lunae intervallo unius horae ante inchoandam Lectionem cuius venientium patebit.

Lekcja dawana będzie w Poniedziałki, Szrody i Piątki od godziny w poł 11ty do 12ty.

GABINET HISTORII NATURALNEJ.

Nadto dla powszechnego użytku, otwierany będzie Gabinet Historii Naturalnej w każdy Poniedziałek na godzinę przed zaczęciem Lekcji.

SCHOLA MEDICINAE

I.

ANATOMIA ET PHYSIOLOGIA

M. VINCENTIUS SCHASTER Philosophiae & Medicinae Doctor, Anatomes & Physiologiae Professor Publicus Ordinarius.

Non quidem nova, sed ab Origine ipsa reassumenda commentaria de Fabrica Humani corporis suscepturus hoc anno, illa ab exponendis Ossibus tum siccis tum recentis, incipiet. Haec enim, si quae aliae corporis partes constantem ac pertinacem magis ab aevo nata structuram, non novis profecto inventis omni anno sedulos licet Observatores illustrant.

Quae de his excerpta & ad artis culturam omnino pertinentia prioribus annis proposuerat, eadem haec etiam tractatione, in lucem proferet.

Tum Musculos omnes perquiret, qui ossibus nexi illis imprimis movendis creati sunt, tamen & indirecte ad plerarumque fere functionum exercitium symbolam conferunt, humorum circuitum adeoque vitam ipsam sustinent, quapropter, ut in eandem Tabulam

SZKOŁA LÉKARSKÁ

I.

ANATOMIA I FIZYOLOGIA.

M. WINCENY SCHASTER Filozofii i Medycyny Doktor, Anatomii i Fyzjologii Professor Publiczny.

Mając rozpocząć Lekcję nie nowe wprowadzić, ale początkowe, o strukturze czyli budowie ciała Człowieczego, te od wykładu kości zacznę, i w stanie suchym mających być uważanych, i świeżo przygotowanych. Te bowiem Części stałą i odwieczną prawie utrzymując organizacją i układ, nie co rok nowemi wynalazkami pilnego chociaż Obserwatora nadgradzają, ani nauki tak często nie bogacą.

Co do wiedzenia o kościach, jest nieuchronnie dla postępu w zbawiennej nauce potrzebne i co poprzedzających lat dawane bywało, to i w teraźniejszym czasie wyłożone będzie tym samym porządkiem.

Potem o Muskulach wszystkich, które do kości są przyroste i dla poruszeń onychże najistotniej stworzone, mowa będzie, które to atoli jednak chociaż pośrednicze do wykonania niemal wszystkich funkcji wielki wpływ mają, cyrkulacją, a zatem i życie utrzymując, lecz
myo-

Myologicam omnes simul congerat, hos quoque eodem tractatu complectetur, qui etiam ossibus non infiguntur, & quorum cor princeps est.

Inter vero sectorum musculorum Demonstrationes descriptionesque Anatomicas, Physiologica primum principia de viribus corporis animalis sani, viventis, stabilire admittetur, & exposito usu, per stabilitas leges partium harum actionem, & ex hac multiplici, functionum exercitium explicabit.

Eadem methodo, quousque per tempus licebit, in Anatome Viscerum eorumque viribus & actionibus indagandis procedet ad finem Anni Scholastici.

Tradet ab hora 4ta ad semi sextam vespertinam, Diebus Lunae, Mercurii & Veneris.

II.

CHIRURGIA.

M. RAPHAEL JOSEPHUS CZERWIAKOWSKI Philosophiae & Medicinae Doctor, Chirurgiae & Artis Obstetriciae Publicus Professor, S. R. M. Archiater.

In defectu secundarii Chirurgiae Manualis Professoris, Cursum Chirurgiae Practicae primis Octobris inchoatum diebus Martis, Jovis & Saturni ab hora 4ta post meridiem ad semisextam tradet ordine sequenti:

Monebit primo, quid sint Operationes Chirurgicae in genere, qui earum finis? quid respiciat Chirurgus ante, in ipsa, & post Operationem? explicabit secundo in genere, quo pacto unit Chirurgia divisum? & dividit, quod sit contra Naturam concretum? quomodo aliena e corpore eliminat? resarcit ea, quae deficient? quomodo reducit in sua loca partes luxatas? totam denique hanc do-

żeby wszystkie mięskuly w jeden traktak zebrane dać poznać, będąc i te okazane, które nawet i do kości nie wrastają, między któremi serce najpierwsze jest.

Przy Demonstracji zaś i opisaniu Anatomicznem mięskulów, uczący starać się będzie zaszczyć i ugruntować początki i reguly Fizyologii o siłach ciał zwierzęcych przy życiu i zdrowiu, i wyłożywszy tych części użycia, akcyą, czyli działanie onymże właściwe i od powtórzenia onyżże zawiste, wykonanie trwałe funkcyi, toż na gruncie przyjętej i dowiedzionej teoryi wytłumaczy.

Tymże samym sposobem w Historii Anatomiczney wnątrznosci i onychże Fizyologii postępować będzie, ile czas pozwoli aż do końca roku Szkolnego.

Lekcyje dawać będzie co Poniedziałek, Szroda i Piątek od 6tej do wpół 6tej.

II.

CHIRURGIA.

M. RAFAŁ JOZEF CZERWIAKOWSKI Filozofii i Medycyny Doktor, Chirurgii i Sztuki Położniczej Publiczny Professor, Konsyliarz Nadworny s. K. Mci.

W niedostatku drugiego Chirurgii Ręczney Professora Kurs Chirurgii Frakcyjney rozpocznie od pierwszych dni Października we Wtorki, Czwartki i Soboty po południu od godziny 4tej do pół 6tej, w następującym porządku:

Obiasniwszy najprzód, co to są operacye czyli działania Chirurgiczne w powszechnosci, iaki jest ich zamiar? co mieć powinien Chirurg na bacznosci przed każdą operacyą, w czasie tęg i po skończeniu onyżże? wyłożywszy powtóre w powszechnosci, iak złącza Chirurgia to, co się rozdzieliło? iak rozdziela to, co się przeciw - naturalnie złącza? iak wyymie części obce w ciełe ludzkim wwięzłe?

ctrinam in quatuor partes divisam tali tractabit modo :

In prima parte dicet de iis Operationibus, quae communiter in toto corpore occurrere & peragi solent nempe :

1. De applicatione cucurbitarum sine & cum incisione. 2. de applicatione Vesicatorii & Corticis Meserei. 3. de In-sitione Variolarum. 4. de Operatione Fonticuli. 5. de Operatione setae. 6. de Oncotomia. 7. de extirpatione cystico-rum & alii generis tumorum. 8. de Phlebotomia. 9. de Applicatione hiru-dinum. 10. de Arteriotomia. 11. de Operatione Aneurismatis veri, & spu-rii. 12. de ligatura Arteriarum. 13. de Extractione Corporum heterogeneorum ex vulneribus. 14. de suturis variis, praesertim 1. de sutura simplici inter-scissa. 2. de sutura clavata. 3. de sutura circumflexa. 4. de sutura trans-gressiva. 5. de sutura ansata. 15. deni-que de Electrisatione in nonnullis oculo-rum, aurium & uteri affectibus e s. p.

In altera parte enucleabit eas Opera-tiones, quae genuine in capite occurrunt quales sunt :

1. Elevatio Cranii depressi. 2. Tre-panatio Cranii. 3. Extirpatio fungorum durae, matris. 4. Sectio palpebrarum Concretarum. 5. Extirpatio tumorum & Carcinomatum in palpebris. 6. Re-sectione palpebrarum. 7. Sectio sacci lacrymalis. 8. Operatio ad fistulam lacrymalis. 9. Extractio corporum he-teterogeneorum ex oculo. 10. Resectio

jak dodać ciału, co mu brakuje? jak wpro-wadzić w swe karby części z swego wy-szle miejsca. Rozłoży nakoniec całą tę Naukę Chirurgii na 4ry części, które w ten będzie tłumaczył sposób :

W pierwszemy części będzie mówił o tych Operacyach, które się powszechnie zdarzają po całym ciele i wykonywać zwykły, iako to :

1. O baniek suchych i siekanych sta-wianiu, 2. o przykładaniu przy-szczów czyli Wezykatoryow i o spo-sobie używania Wilezego Łyka. 3. o sposobach Ospy szczepienia. 4. o Fonta-nellach. 5. o Zawłokach. 6. o wrzedzie-nie otwieraniu. 7. o wyrzynaniu gru-złów z ciała. 8. o Krwi puszczeniu. 9. o piławek stawianiu. 10. o otwieraniu Ar-teryi. 11. o rozprężeniach arteryi róż-nych i o sposobach zapobiegania onym-że. 12. o zwięzywaniu zranionych Arteryi. 13. o wyciągnięciu z Ciała rzeczy obcych. 14. o szwach rozma-itych ciała, a mianowicie: 1. o szwie pro-stym rozrzynanym, 2. o szwie walko-watym. 3. o szwie zakręcanym. 4. o szwie Kusznierskim. 5. o szwie pętlastym. 15. naostatku o sposobie używania Elektry-zacyi w chorobach szczególniejszych oczu, uszu, macicy i t. d.

W drugiey części tłumaczyć będzie Operacye te, które się szczególniey na głowie zdarzają zwykły n. p.

1. O podnoszeniu czaszki głowy wkle-sley. 2. o świadrowaniu onyżę. 3. o wykorzenianiu grzybowatości błony móz-gowej. 4. o rozcinaniu powiek zrosłych. 5. o wyrzynaniu wzdęć i raków na po-wiekach. 6. o oderznięciu całkowitem po-wiek. 7. o otwieraniu worka łzowego. 8. o Operacyi Fistuły łzowej. 9. o wy-mowianiu ciała obcych z oka. 10. o zrzy-pte

pterygii. 11. Sectio Corneae. 12. Perforatio iridis. 13. Operatio ad Cataractam extrahendam. 14. Operatio ad Cataractam deprimentam. 15. Extirpatio Oculi. 16. Perforatio lobulorum aurium. 17. Sectio meatus auditorii externi. 18. Extractio Corporum heterogeneorum ex aure. 19. Injectio in tubam Eustachii. 20. Operatio ad sistendam haemorrhagiam Narium. 21. Appositio Nasi artificialis. 22. Injectio in Antrum Highmori. 23. Perforatio Antri Highmori. 24. Operatio ad Canalem Stenonianum restituendum. 25. Operatio ad labium leporinum. 26. Extirpatio tumorum & carcinomatum in labiis. 27. Incisio gingivarum. 28. Extirpatio tumorum & carcinomatum in gingivis. 29. Abrasio Calculi dentalis. 30. Obturatio fori dentis cariosi. 31. Evulsio dentium. 32. Repositio dentium. 33. Incisiones linguae. 34. Extirpatio tumorum & carcinomatum in lingua. 35. Extirpatio linguae. 36. Ranulae operatio. 37. Incisiones amygdalorum. 38. Abscisio uvulae.

In 3tia parte explicabit has Operationes, quae in Collo & toto Trunco occurrunt & sunt haec :

1. Laryngotomia 2. Tracheotomia. 3. Aesophagotomia & extractio corporum heterogeneorum ex aesophago. 4. Sectio Musculi Sterno: Cleido: Mastoidei. 5. Setacei applicatio ad nucham. 6. Protractio Mamillarum & lactisugium. 7. Extirpatio tumorum in mammis. 8. Amputatio mammarum. 9. Trepanatio sterni. 10. Paracentesis pectoris. 11. Paracentesis ob extravasatum sanguinem. 12. Paracentesis pectoris ob extravasatum aerem. 13. Operatio ad sistendam haemorrhagiam ex arteria intercostali laesa ortam. 14. Paracentesis

naniu z oka pterygii. 11. o rzniciu rogowej błonki oka. 12. o otwieraniu źrenicy. 13. o Operacji katarakty przez wycięcie. 14. o Operacji tóżyż przez nacisnienie. 15. o wytłupieniu całkiem oka. 16. o dziurawieniu uszu. 17. o otwieraniu kanału zewnetrznego uszu. 18. o wymowaniu obcych ciał z uszu. 19. o szprycowaniu w trąbkę Eustachiusza. 20. o zastanowieniu krwi ciekącej z nosa. 21. o przyprawieniu sztucznego nosa. 22. o szprycowaniu w próżność Highmora. 23. o przedziurawieniu tóżyż. 24. o Operacji w odzyskaniu kanału Stenoniusza. 25. o Operacji wargi Zaigczy. 26. o wyrzynaniu Raka na wargach. 27. o wyrzynaniu Raka na dziąslach. 28. o nasiekaniu dziąsel. 29. o zdeymowaniu kamienia z zębów. 30. o zatykaniu dziurki zębu spróchniałego. 31. o wyrzaniu zębów. 32. o wstawowaniu sztucznych zębów. 33. o nasiekaniu ięzyka. 34. o wyrzynaniu wszęd z ięzyka. 35. o wyrzynaniu ięzyka. 36. o Operacji Zabki ięzyka. 37. o rzniciu migdalek w ustach. 38. o urzynaniu ięzyczka.

W trzeciej części wykladać będzie te Operacje, które na szyi i całym tołubie wydarzać się zwykły, iakie są :

1. O rzniciu krztania. 2. o rozrzynaniu gardziela. 3. o wydobywaniu obcych ciał w gardle utkwionych. 4. o urzynaniu muszkułu Sterno: Kleido; Mastoidei. 5. o przewlekaniu zawłoki na karku. 6. o wyciąganiu brodawek z piersi. 7. o wyrzynaniu wszęd na piersi szdarzających się. 8. o wyrznięciu piersi. 9. o świdrowaniu kości piersiowej. 10. o pompowaniu materji w piersiach zawartej. 11. o przedziurawieniu piersi dla wyprowadzenia z nich krwi zsiadłej. 12. o dziurawieniu piersi dla wyprowadzenia zawartego w nich powietrza. 13. o Opera-
abdo-

abdominis. 15. Gastroraphia. 16. Incisio abscessuum hepatis, lienis & renum. 17. Incisio vesiculae felleae. 18. Incisio ventriculi, Enterotomia, sectio abdominis. 19. Sectio Caesarea. 20. Perforatio uteri. 21. Applicatio pessariorum. 22. Repositio herniae inguinalis. 23. Herniotomia. 24. Operatio herniae inguinalis. 25. Injectio urethralis & vesicalis. 26. Perforatio vesicae. 27. Lithotomia Vesicae, methodus Celliana, sectio lateralis, apparatus altus. 28. Extirpatio polyporum vaginae & uteri per ligaturam. 29. Nymphotomia. 30. Operatio ad phymosim. 31. Operatio ad paraphymosim. 32. Inmissio Catheteris. 33. Urethrotomia. 34. Amputatio penis. 35. Operatio hydroceles. 36. Castratio. 37. Sectio ani imperforati. 38. Impositio procidentiae intestini recti. 39. Extirpatio haemorrhoidum. 40. Operatio ad fistulam ani &c.

In 4ta. parte tradetur doctrina earum Operationum, quae in Extremitatibus superioribus & inferioribus occurrunt: v. g:

1. Amputatio artuum. 2. Extirpatio humeri. 3. Extirpatio femoris. 4. Sectio digitorum concretorum. Doccebit insuper artem luxatas partes in sua loca reponendi, uti sunt: Luxatio Maxillae, Costae, spinae dorsi, Ossis Coccygis, Claviculae, humeri, Cubiti.

C 2

tyi tamowania krwiłoku z arteryi ramioney międzyżebrowey pochodzĄcego. 14. o pompowaniu wody z brzucha. 15. o Operacyi zszywania żółdka ranionego. 16. o otwieraniu wrzedzienia wĄtroby, śledziony i nyrek. 17. o otwieraniu worka żółciowego. 18. o rozrzynaniu żółdka, kiszek i brzucha. 19. o Operacyi Cesarskiej. 20. o przedziurawieniu Macicy. 21. o wkładaniu krążków macicznych. 22. o wkładaniu ruptur w swe miejsce. 23. o rżnięciu Ruptury. 24. o Operacyi ruptury pachwinowej. 25. o szprycowaniu pęcherza moczu. 26. o przedziurawieniu kanału moczowego. 27. o rżnięciu kamienia, sposobem Celsa, przez rżnięcie poboczne, przez sposob rżnięcia górny, iako też wyrzynanie kamienia Niewiast. 28. o wyprowadzaniu polypów z pochwy macicznej, toż z macicy przez zwiĄzanie. 29. o odcinaniu warg mniejszych macicznych. 30. o rozrzynaniu ciasnego obrzeška. 31. o Operacyi parafimosis. 32. o sposobie wkładania pompy do kanału moczowego. 33. o rżnięciu kanału moczowego. 34. o ucięciu korzenia. 35. o Operacyi w puchlinie mosznowey. 36. o kastrowaniu. 37. o rozrzynaniu zrostley zadnicy. 38. o wkładaniu wyszley zadnicy. 39. o ucimaniu guzów Hemorrhoidalnych. 40. o Operacyi Fistuly zadniczey i t. d.

W czwartej części tłumaczone będą Operacye te, które się na członkach ostatnich to jest ręku i nogach zdarzać i wykonywać zwykły n. p.

1. O urzynyaniu członków. 2. o odcięciu ramienia. 3. o odcięciu uda. 4. o rozrzynaniu palców zrostłych. Poda przytem sposoby członków zwichnionych w swe karby wprowadzania, n. p. Zwichnienia szczeki, żebra, patercza, kości kuprowey, oboyczyka, kości ramieniowey, Meta-

Metacarpi, & digitorum. Jtem luxatio femoris, tibiae & fibulae, spatulae, tharsi, metatharsi & digitorum pedis. Idem dicet in genere de fracturis, & variis modis eas curandi, in specie vero habebit sermonem de fracturis Ossium Malae, Nasi, superioris & inferioris Maxillae, ossis sterni, Claviculae, Costarum, Spinae dorsi, lumborum, ossis Coccygis, ossis Sacri, Homoplatae, humeri, cubiti, manus, femoris, tibiae, spatulae, malleolorum, digitorum pedis & manus nec non & de fracturis complicatis &c.

Haec omnia & theoretice explicabit, & quantum modica adhuc supellex instrumentorum & sufficiens copia cadaverum permiserit) practice Alumnis demonstrabit.

III.

ARS OBSTETRICIA.

IDEM die secunda Maji inchoabit Artem Obstetriciam, quam in quatuor partes divisam ita pertractabit: Notas in prima faciet Auditoribus partes mulierum genitales, quibus in cadavere demonstratis exponet, discrimen status virginalis a statu graviditatis, quo peracto explicabit de statu verae & naturalis graviditatis, ut & de regimine gravidae eodem tempore observandum de casibus hoc temporis intervallo saepenumero accidentibus, variisque auxiliorum generibus explanatis; postremo facilem, maturum naturalemque partum, nec non auxilia, quae ab obstetricante tali in casu adhiberi debeant, indicabit.

łokciowey, stawu ręki i palców, tudzież mówić będzie o zwichnięciu kości udowey, goleniowey, kolanowey, kostek, nóg i palców. Podać nakoniec prawidła i sposoby ratowania kości złamanych w powszechności, a szczególnie, tłumaczyć będzie o złamaniach kości policzkowych, nosa, wyższej i niższej szczęki, kości piersiowey, oboyczyka, żeber, paciery, krzyżów, kuprowey, lędźwiowych, kości łopatkowych, ramienia, łokcia, ręki, uda, golenia, kolana, kostki, palców, rąk i nóg i t. d. przydadąc wreszcie naukę o złamaniach składanych i t. d.

Wszystkie te wspomniane nauki tak teoretycznie tłumaczone, iako też (ile szczupły Gabinet Instrumentów i sposobność trupów pozwoli) praktycznie Uczniom okazane zostaną.

III.

NAUKA POŁOŻNICZA.

TENZE dnia drugiego Maja rozpocznie Naukę Położniczą, którą na cztery części podzieliwszy, w takowy będzie wykladał sposób: W pierwszej części da wiadomość rodzących części, te okazawszy na trupie, przełoży potem różnicę pierwiastkowego stanu Niewiasty od ciężarnego, tego wszystkiego dawszy dostateczne uwiadomienie, będzie tłumaczył iuż to stan prawdziwy i naturalny ciężarnej w czasie swej brzemienności, iuż o przypadkach wszelkich w tymże czasie zdarzających się; iuż nakoniec i o sposobach onym zapobieganiu namieniwszy, da zupełną wiadomość wczesnego, naturalnego i lekkiego rodzenia i onego mechanizmu, i iaka ma bydź pomoc osoby odbierającej w naturalnym i lekkim porodzie przełoży.

In

In secunda parte tractabit, de partibus naturalibus difficilioribus, in qua expositis variis obstaculis tam ex parte Matris, quam ex parte infantis accidentibus, monstrabit denique media, quomodo singulis casibus propria adhiberi debeant auxilia.

In parte tertia instruet Alumnos de partibus non naturalibus, tam ex parte situs infantis & partium genitalium in genere, quam cujuslibet partis specialiter provenientius; subiungendo qualia sint signa praeternaturalis directionis infantis, quomodo fieri debeat versio infantis praeternaturaliter positi, quae observanda sint ante versionem, quae in ipsa operatione versionis observanda, & quae ipso tempore difficillimae versionis sint peragenda, significabit. Deinceps faciet Alumnos de partibus periculosis eorumque eventibus, uti & de haemorrhagiis, convulsionibus, & caeteris aliis accidentibus, ac convenienter proponet auxilia, tum etiam, de partu gemellorum, de signis & partu mortui infantis, de extractione capitis abrupti, & de caeteris aliis tam instrumentalibus, quam manualibus operationibus innuet.

Ultima in parte proponet, quodnam regimen debeat esse puerperae & diaeta, tum de febre lactea, de uberibus laevis, tum & de doloribus posthumis convulsionibus & lochiis, demum quid talibus in casibus agendum sit praecipiet. His declaratis monebit, quae cura neonati infantis, quae diaeta, quod regimen nutriciae & quae denique ejusdem necessariae dotes esse debeant; postremo quomodo se gerere debeat obstetricans persona, dum jussu Jurisdictionis suspectas mulieres suscipit explorare & sententiam suam proferre tene-

W drugiej części podą Naukę o naturalnych ciężkich porodach, w których wyłożywszy wszystkie przeskody, tak z strony sameyże Matki, iako też i z strony Dziecięcia zdarzające się, podą także sposoby, iako w każdéy przeskodzie w szczególności zarządzać przynależy.

W trzecióy potém części będzie tłumaczył o porodach nie naturalnych, tak względem złego położenia dziecięcia i części rodnych w powszechności, iako też każdéy onegoż części i członka w szczególności wynikających; przydać iakie bywają znaki położenia złego Dziecięcia, iak się má przedsiębrać obrot złe leżącego dziecięcia, co uważać należy przed czynieniem obrotu, co przy samym obrocie, a co w czasie ciężkiego obrotu má mieć przed oczyma i iak w tém ma sobie posiąć odbierającą osobą, nauczy. Daley uwiadomi o niebezpiecznych porodach i o ich wypadkach, iako to w krwotokach, konwulsyach i innych różnych uszkodzeniach i przypadkach, podą sposoby ratowania, tudzież o porodzie bliźniąt, o znakach i porodzie nieżywego dziecięcia, o wymowaniu głowy urwanéy dziecięcia i o różnych tak instrumentalnych iako też i ręcznych Operacyach namieni.

W czwártéy części przeloży, iakie má być staranie około położnicy; o iéy dyecie i sprawowaniu się onéy w czasie pologu, o mlecznéy gorączce i piersiach zepsutyh, tudzież o bólach, konwulsyach i przeczyszczeniu po porodzie. Co nakoniec czynić potrzeba w takowych przypadkach, wyłoży. To skończywszy podą rady, iako się z nowonarodzonym dziećciem obchodzić należy; tudzież o potrzebnych przymiotach i sprawowaniu się manki; naostatek uwiadomi iak sobie należy postępować odbierającéy osobie, gdy na rozkaz Zwierzchności, podeyrzane

bitur, inuuet.

IV.

PHARMACOLOGIA ET MATERIA MEDICA.

M. JOANNES SCHASTER Philosophiae & Medicinae Doctor, Pharmaciae & Materiae Medicae Publicus Professor, continuabit sequenti anno Pharmacologiam theoretico - practicam, quam tradet diebus Martis, Jovis & Saturni, ab hora 10. ad undecimam cum dimidia.

Aget etiam de esculentis & potulentis, tam in genere quam in specie eorum proprietates enucleando, nec non aget de venenorum vi salutari, lethali, & eorum antidotis.

Exponet aquarum mineralium indolem & vires medicas examinabit.

Ultimo proponet medicamentorum doses, usum varium & methodum concinnandi formulas medicas.

V.

PATHOLOGIA.

M. FRANCISCUS KOSTECKI Medicinae Doctor, Pathologiae & Praxis Medicae Professor Publicus Ordinarius, Nosocomii Pauperum Physicus.

Cum annis elapsis, varias, easque graves ob rationes, ab expositione Pathologiae, Semiologiae, & Therapiae Generalis ordiri solitus; reliquum tantum anni Scholastici Therapiae Speciali dicasset; ideo, censens jam probe instructos esse his Scientiis Medicinae Candidatos; cursum Therapiae Specialis, anno praecedenti denuo inchoatum continuare in animum duxit.

niewiasty opatrywać i swe zdanie o nich dać będzie powinna.

IV.

FARMACYA I MATERIA LEKARSKA.

M. JAN SCHASTER Filozofii i Medycyny Doktor, Farmacyi i Materji Lekarskiej Publiczny Professor, w roku następującym dokończy Farmakologią teoretyczno-praktyczną, której nauczać będzie we Wtorki, Czwartki i Soboty, od godziny dziesiątej do w pół dwunastej.

Mówić także będzie o pokarmie i napoju, tak w ogólności iak i w szczególności własności tychże tłumacząc; okaże także moc trucizn leczącą i szkodliwą z przetożeniem szkodków nąprzyzwoitszych uleczenia ich iadu.

Przystąpi potem do roztrząśnienia własności i sil lekarskich, wód mineralnych.

Na ostatek okaże wagę i miarę do używania przyzwoitego lekarstw i poda sposób ich przepisywania.

V.

PATOLOGIA.

M. FRANCISZEK KOSTECKI Medycyny Doktor, Patologii i Praktyki Lekarskiej Publiczny Professor, Szpitala Ubogich Fizyk.

Gdy zeszytych lat dla różnych ważnych przyczyn poczynając Rok Szkolny od wykładania w ogólności Patologii, Semiotyki i Terapii, na tłumaczenie zaś Terapii traktującę o poznawaniu i leczeniu chorob w szczególności, resztę tylko czasu od Roku Szkolnego pozostałą tożąc; sądzi, że już Kandydaci Medycyny przyzwocie są opatrzeni temi Naukami; dla
Reassu-

tego przedsięwziął Kurs Terapii Szczególney, w zeszłym roku na nowo rozpoczął wcięż daley teraż tłumaczyć.

Reassumet itaque hanc ob rationem cursum Therapiae specialis, in descriptione & curatione Inflammationis Mediastini, Pericardii, & Cordis ipsius, interruptum. Non deflectendo a filo Aphorismorum de cognoscendis & curandis febris Cel. Stoll nuper arrepto, imo ulterius illud sequendo; reliquorum morborum febrilium naturam, causas, differentias, & exitus explanabit. Symptomata eorum enumerabit; essentialia & individua ab accidentalibus & non necessariis separabit, ac ordinatè disponet. Hinc diagnosim & prognosim eruendam, riteque formandas indicationes docebit. Consilia universalis ad suas classes rediget, suisque locis & casibus applicabit. Praescribet indicatam diaetam, medicamenta, & remedia. Praedictiones Hippocraticas, aliorumque tam Antiquorum, quam Recentiorum Cill. Virorum, tum sua etiam observata, & cautelas practicas subjunget. Nomina & Scripta Authorum de hac Artis Salutaris parte optime meritorum indicabit. Quaestiones Authoris dissolvit, & quae ad perfectionem hujus Doctrinae in Authore desiderantur; ex aliis supplebit.

Absoluta expositione Aphorismorum, ad explicationem Praelectionum Ejusdem Authoris in Morbos Chronicos se conferet, eandemque hac ipsa methodo perficere conabitur.

Z tego tedy powodu, rozpocznie znów dawac Kurs Terapii Szczególney, od opisanis i leczenia zapalenia blony iame piersi prostopadle dzielacey, tudziez blony serca otaczajacey, i zapalenia samegoz serca, na ktorego wytlumaczeniu Rok Szkolny zakonczył. Nie odstepujac wiece od przedsiwziętego porzadku Aforyzmów Stl. Stolla o poznawaniu i leczeniu Gorączek, i owszem wcięż go daley zachowujac, tłumaczyc będzie reszty Chorób Gorączkowych nature, przyczyny, rozniace, i wypadki. Wyliczy ich przypadłości istotne i nieoddzielne, od przypadkowych i związku żadnego z chorobą nie mających oddzieli, i porzadnie rozłoży. A tak nauczy sposobu poznawania Chorób, rozeznawania jednych od drugich, przepowiadania ich wypadków, i wyszukiwania powodów do radzenia Choremu. Rady powszechné przyzwoicie podzieli, i do okoliczności przystosuje. Stosowną do powodów leczenia przepisze dyetę, lekarstwa, i inne szrodki ratowania. Przylączy przepowiedzenia wypadków chorób, podług doświadczeń Hipokratesa, i innych tak dawnych, iako i terażniejszych sławnych Mężów, do których przyda przesrogi praktyczne i własne posrzczenia. Wytknie smiona, i Dzieła Pisarzy, którzy z chwałą i pożytkiem w tej części Nauki Lekarskiej pracowali. Zagadnienia Autora ulatwi, a na czym zbywad będzie w Autorze do zupełności tej Nauki, to z innych wybierze, i niedostatek ten zapelni.

Po skończonem tłumaczeniu Aforyzmów, uda się do wykladania Dzieła tegoz samego Autora o Chorobach długotrwałych; i tymże samym sposobem do Haec

konąc przedsięwzięcie swoje starać się będą.

Haec agendo, cum ad ultimam, eamque utilissimam Medicinae partem, Clinicam nempe Praxim, tanquam ad metam, & omnium laborum hucusque exantlatorum propositum finem, aptam videlicet, felicemque morborum curationem, tendere debeant Medicinae Candidati; & cum non sufficiat Eos, Theoreticis solum Scientiis instructos, ad aegrorum lectos accedere & morbis Marte suo mederi velle; hinc patet; Medicinae Clinicae necessitatem tantam esse, ut sine ea Medicus Clinicus cogitari omnino nequeat. Quapropter Idem Professor in Nosocomio Pauperum ad lectos aegrorum curae suae commissorum, in obviis exemplis, verbis, & ipso actu, instruet Medicinae Candidatos juxta methodum supra scriptam, quanam phaenomena praeternaturalia habenda sint; quae diagnostica, quae prognostica sint signa, qualisque morbo jam cognito conveniens sit medicatio, habita simul ratione aetatis, sexus, temperamenti, climatis, anni partis, morbi stadii, vitae generis, consuetudinis, & idiosyncrasiae aegroti: ut non morbo solum, sed & aegroti simul apte feliciterque mederi queant.

Monendos tandem, amiceque hortandos esse Egregios Medicinae Candidatos cupit, ut omni studio & diligentia Nosocomium frequentantes, singulos neoadvenientes aegros, partitim inter se, serio examinent, discantque in characteres morborum, causas, sedes, gradus, indolem, & possibiles eventus inquirere, eosque praedicere; indicationes rite formare; dietam, medicamenta, & remedia apta praescribere, & Artis Praecepta rite praxi accommoda-

Gdy pomimo tego, Kandydaci Medycyny do ostatniey, a tey nayużyteczniejszey części Nauki Lekarskiej, to jest: do Praktyki, iako do celu, i wszystkich prac tożomych iedynego końca nążyć powinni, i gdy nie dosyć jest dla Nich, aby samą tylko Teoryą opatrzeni, do łóżek Chorych przystępowali, i sami tylko choroby ich leczyć chcieli, ząd się okazuje tak wielka potrzeba praktyki Lekarskiej, iż bez niey o Lekarzu Praktyku ani pomyslec można. Dla tego tenże sam Professor w Szpitalu Ubogich, przy łóżkach Chorych staraniu iego powierzonych, w nadarzonych przykładach, słowy, i rzeczą samą, uczyć będzie Medycyny kandydatów, podług sposobu wzywiz opisanego, co przeciw naturalnego w Chorych uważać powinni, które są znaki rozeznawcze choroby, a które służą do przepowiedzenia iey wypadku, i któryby był nayprzyzwoitszy sposób leczenia choroby już poznanej, stosownie do wieku, płci, temperamentu, klimatu, części Koku, stanu choroby, sposobu życia, przyzwoyczenia się, i szczególnego ułożenia chorego; tak aby nie samą tylko chorobę, ale i chorego razem, przyzwoicie, i szczęśliwie leczyć mogli.

Zoleca nakoniec, i z przywiązania rądzi Zacnym Medycyny kandydatom, aby z wszelką pilnością, i usilowaniem, codziennie odwiedzając Szpital, Chorych świeżo tam przybywających, przed przyściem Praktyka, na części się podzieliwszy, scisle examinowali, a tym sposobem uprawiali się w dociekanie charakteru chorob, ich stopnia, własności, siedliska i wypadku i ten przepowiedzieć umieli, aby się uczyli przyzwoicie wyszukiwać powody radzenia, i stosowną
re,

re, sicque vires suas in paucis ab initio aegris periclitari adlaborent, iudicium Magistri super haec exploraturi.

do tychże powodów przepisując dietę, lekarstwa i inne środki ratowania, aby doświadczali zdatości swojej z początku na kilku chorych i usilowali prawideł sztuki przyzwoić używać w doświadczeniu, nie omieszkając zasięgać w tem wszyscykiem zdania Professora.

Haec sunt, quibus Medicinae Candidati hujus Anni Scholastici curriculo immorabuntur in Nosocomio Pauperum sub Titulo S. Lazari Diebus Lunae, Mercurii, & Veneris ab hora 8va matutina ad 9nam.

Te tedy materye zatrudniać będą Kandydatów Medycyny w przeciągu Roku Szkolnego w Poniedziałki, Szrody i Piątki od godziny 8mej do 9tej zrana, a to w Szpitalu Ubogich S. Łazarza na Wesoty.

VI.

PRAXIS NOSOCOMICA.

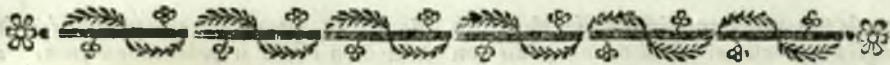
Visitationi Nosocomii (ubi ad lectos aegrorum Instructio Clinica quotidie tradetur) aestate horam 7mam, brumali autem tempore horam 8vam, & diebus Scholae dicatis horam 9nam Matutinam sacram fore res pōscit.

VI.

PRAKTYKA SZPITALNA.

Odwiedzanie Szpitala (w którym przy łózkach Chorych Instrukcyą Praktyczną co dziennie dawana będzie) w lecie o godzinie 7mej, w zimie o 8mej, a w dni Lekcyi o godzinie 9tej z rana przypadnie.

BIBLIOTHECA ACADEMICA
PUBLICA.

PRAEFECTO IN ANNUM IX.

M. HYACINTHO PRZYBYLSKI LITERARUM GRAECARUM ET ANTIQUITATUM PROFESSORE.

Ex quo Bibliotheca Universitatis Cracoviensis in Aedibus D. JAGELLONIS sita, per quatuor continua saecula primo manu scriptorum, dein typis vulgatorum, praecipue vetustiorum ac melioris notae Librorum copia liberaliter a Majoribus locupletata & Professorum ex Cathedris praelegendium perpetuis usibus dedicata post Studiorum Renovationem PRAECELSI PUBLICAE INSTITUTIONI PRAEFECTORUM COLLEGHII Decreto omnibus seu Regnicolis seu Exteris Hospitibus facile visenda patere coepit, brevi tempore & Monumentorum Literariorum oeconomia & Visentium commoda ita curabantur, atque comparata sunt, ut hodie more a tribus annis invento hancce Bibliothecam adire exque illius cimeliis fructum capere sequentibus legibus unicuique liceat:

I. MUSEUM ANAGNOSTICUM Vestibulo Bibliothecae contiguum, Periodicas Nunciationes diversi generis continens, Chartis Geographicis ac Historicis ornatum, omni scriptoria supellectile instructum & brumali tempestate calefieri solitum aperitur per integrum Annum Scholasticum tribus per hebdomadam vicibus ordinario epistolarum undique in Urbem confluentium cursui accommodatis stisque Diebus, scilicet: Martis, So-

BIBLIOTEKA AKADEMICKA
PUBLICZNA.

ZA PREFEKTURY NA ROK IX.

M. JACKA PRZYBYLSKIEGO PISMA GRECKIEGO I STAROŻYTNOŚCI NAUCZCIELA.

Odkąd Biblioteka Szkoły Głównej Krakowskiej w mury Domu W. JAGIELŁY wwiązana, ciągle przez cztery wieki naprzód rękopisanych, potem drukowanych zwłaszcza starożytniejszych i lepszej cechy Książek dostatkiem szczerobliwie od Poprzedników z bogactwa, a Nauczycielów z Katedr Lekcyje dawających trwałemu użytkowi poświęcona za Odnowieniem Nauk z Wyroku PRZESWIETNEJ KOMMISSYI EDUKACYI NARODOWEY dla wszystkich, czy dla Obywatelów Rodaków, czy dla Cudzoziemców Gości otwieraną bydź zaczęła, w krótkim czasie i Pamiętek Uczonych zbiory i Odwiedzających wygody tak opatrzone i zawiadywane zostały, iż dziś zwyczajem przed lat trzema wprowadzonym wchodzić do teyże Biblioteki i z jey składu korzystać pod następującemi warunkami każdemu wolno:

I. GABINET CZYTELNICZY z Salą Wstępną Biblioteki użytkujący się, Periodyczne Doniesienia różnego gatunku zawierający, Kartami geograficznemi i historycznemi ozdobiony, a wszelki sprzęt piśmarny oporzędzony, a w porę zimową wedle potrzeby ogrzewany otwiera się przez cały rok szkolny trzy razy w tygodniu, a to stosownie do biegu poczty ze wszelkich stron do Miasta nadchodzącej, w dnie stałe, iezli tylko Uroczyste Święto lub spoczynek
vis

vis & Saturni, nisi forte Solemne Festum aut FERIA Academica incidat, singulis, ac patet seu exquirentibus seu frequentantibus manere per horas perpetuo tres: a IX. ad XII. perque totidem post meridiem a II. ad V. Et Mensibus quidem vernis tantum temporis excipiendis Hospitibus impenditur, at autumno & hyeme horis matutinis iisdem, quibus alias, pomeridianis vero duntaxat duabus: a II. ad IV. id officii praestatur.

II. Horis praefixis quilibet Lectorum genio indulgere potest seu curiosus, Novellas inquilinas aut exoticas percurrat, seu discendi cupidus Scientiarum & Artium Ephemeridas, vel insectiva diversi argumenti Authorum opera verset. Ingredientibus nullius Codicis usus negatur, quotiescunque e Rubricis Catalogi a Custode Adjuncto porrigendus optetur, modo Hospes extraditum sibi Codicem haud alibi lectitet vel ex eodem excerptat, nisi intra Musei parietes, vel etiam in ipso Bibliothecae conclavi, verno praesertim tempore, quo & Bibliographicum Systema observatu consultaque facilius occurrit. Ministri Bibliothecae, ut ut ex tenuibus censibus, praeter chartam, etiam calamos & atramentum excerpturo suppeditant, Excerptis vero nitori ac operimento Codicis religiose parcere, & cum pulsus nolarum horologii de egressu admonet, illibatum in mensa relinquere obligatur.

III. Soli Professores in Principe Regni Schola publice praelegentes gaudent antiquo jure Scripta suis cujusque facultatibus congruentia depromendi & cheirographo relicto tam diu domi retinendi, quam diu eorum rationes omnino postulant, itaque commodatis ex Bi-

od nauk nie przypada, to jest: w każdy Wtorek, Czwartek i Sobotę, a stoi otworom dla wyszukujących lub uęszczających erana przez godzin zawsze trzy: od IX. do XII. i przez tyleż po południu: od II. do V. I tyle w wiosenne zwłaszcza miesiące łoży się czasu na przyymowanie Gości, lecz w jesieni i w zimie przez poranne godziny też same co indziej, po obiedzie zaś przez dwie tylko od II. do IV. czyni się ta postuga.

II. W godziny zamierzone każdy z Czytelników może własnemu dogodzić smakowi, czyli to przez ciekawość Gazyety Krajowe lub Zagraniczne przebiegając, czy przez chęć oświecenia się Dzienniki Umiejętności i Kunsztów, tudzież dorywcze rozmaitey osnowy Dzieła wartując. Wstępującemu Gosciami żadney Książki użycie wzbronione nie bywa, ilekroć żądane jest od Kustosza Prefektowi pomagającego z Rubryk Katalogu, byle Gość podaną sobie Książkę nie gdzie indziej czytał, lub z niej wypisy czynił, tylko między ścianami Gabinetu, albo nawet w samym Bibliotece obrębie, zwłaszcza podczas wiosny, kiedy łatwiej jest rozpatrzeć się w Porządku Bibliograficznym. Ministrowie Biblioteki, aczkolwiek z szczupłych dochodów, oprócz papieru, dostarczają mającemu wypisywać piór i inkoustu, Wypisujący zaś ozdoby i oprawę Książki sumiennie oszczędzać i onęż, gdy dzwon zegarowy o czasie wyjścia ostrzeżę, nienaruszoną na stole zostawić iest obowiązany.

III. Sami Nauczyciele w Szkole Głównej publicznej lekcye dający mają z dawien prawa wydobywać pisma do swych tłumaczeń przydatne i po zostawionym rewersie trzymać je u siebie póty, póki ich interes koniecznie wyciąga, przeto mogą używać pożyczonych z Biblioteki Akad-

bliotheca Academica libris extra Museum uti possunt, rogantur tamen, ut sub reditum ejusque Inchoationis Studiorum eos, quibus carere volunt, citra moram in nidulos remittant, quos autem iterum retinere ipsis placuerit, uti denuo retentos novo cheirographo attestentur. Instituti quoque Academici Candidatis Classici Authores domi versandi permittuntur, spondente tamen Fori Regente & die restituendorum designata, qua libri extraditi forulorum lacunas replere debent. Si vero Extraneus liberum aut monumentum aliquod ex Bibliotheca Publica commodo habere domumque asportare gestiat, noverit se minime consecuturum prius, quam Universitatem oret, Ejusque Consensum ex Protocollo intimatum una cum pignore aequivalenti Praefecto Bibliothecae reponat.

IV. Peregre itinerantibus seu Indigenis seu Exteris. cujusvis ordinis Hospitibus, quibus Cracoviensium Monumenta, & una Musea Literaria lustrare in animo est, praeter stata tempora, diebus etiam, quibus studiis non vacatur, liber in penetralia Bibliothecae introitus omni hora diurna conceditur. Praefectus enim, modo sibi Hospites voluntatem suam & adventus horam oportune significant, ingredientibus debitos receptionis honores exhibet, elegantiora manuscripta, typos priscos vel insignes, tabulas pictas, numismata, varia Benefactorum munuscula, & quantascunque opes literarias armaria continent, explicat, describit, ostentat; oculisque ac manibus tractandas insinuat, & ad propositas sibi quaestiones tam diu candide respondet, quam diu ipsismet sciscitantibus vel notantibus percontari & auscultare libet, deinceps vero Diptycho Pergameneo Regum & Principum Familiarum, quot-

demickiey Książek za Gabinetem, iednak proszeni są, aby przy powrocie każdego Otwierania Szkół, te Książki, bez których się obyć zechcą, nieodwłocznie do przegród odsyłali, te zaś, które im się zatrzymać jeszcze upodoba, iako nanowu zatrzymane nowym rewersem zaświadczyli. Kandydatom Stanu Akademickiego pozwalają się także Klasyeczni Autorowie do domu, lecz nie inaczej, tylko za rękomyią Ich Rejenta po umowie czasu wrócenia, w którym książki zostawione po sobie szczyby w półkach wypełnić powinny. Ktoby zaś z obcych życzył sobie książkę lub pamiątkę iaką z Biblioteki Publiczney pożyczoną do domu swego zabrać, ma wiedzieć, że nie wprzod otrzyma, aż z swem żądaniem uda się do Szkoły Główney i Jey Zezwolenie z Protokółu wydane wraz z wyrównywiącym wartości zastawem. Prefektowi. Biblioteki złoży.

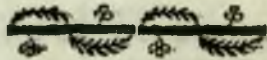
V. Spieszno przejeżdżającym, czy Ziomkom czy Cudzoziemcom wszelakiey rangi Gościom, którzy Krakowskie Osobliwości, a razem Gabinetey Nauk przyzrzec umyślili, mimo oznaczone czasy, w dnie nawet, w które Szkół nie masz, wolny wstęp do przybytku Biblioteki każdej godziny dzienney pozwala się. Prefekt bowiem, byle mu Goście wolę swoią i czas przybycia wcześniej oznaymili, przychodzącym winną w przyjęciu cześć wyrządza, kształtniejsze rękopisma, druki staroświeckie lub znakomite, obrazy, różne Dobroczynców dary, i ile bogactwa literackiego szafy obeymnią, wydobywa, opisuje, przekazuje, oczyma i rękoma dotykać ich dopuszcza, a na czynione pytania tak długo szczerze odpowiada, iak samym dowiadującym się lub znakującym sobie badać i słuchać podobą się, na ostatek, aby w Pergaminowey Metryce napelnioney podpisami Królów i Głównych Familii, ile ich do dnia dzisiey-quot.

quot per tres postremas aetates in hanc usque lucem Bibliothecam Academicam viderunt, signaturis referro grata nomina inscribenda efflagitat.

V. Si cui Musarum Amico aequum videatur Bibliothecam Publicam muneribus cohonestare, sive librum, sive nummulariorem, sive artis cuiusvis liberalis instrumentum aut operis caput offerat, munus suum deponit apud Bibliothecae Praefectum, qui omne donarium humanissime exceptum convenienti loco affigit, atque eadem opera Augmentorum Bibliothecae Elencho Muneratoris nomen donique conditionem inserit, mox de novi monumenti accessione ad UNIVERSITATEM, ac tandem ad SUPREMUM INSTITUTI ACADEMICI MAGISTRATUM fideliter refert, abhinc veretiam in futuris Praelectionum ac Museum Ordinationibus publice recensere pervolupte sibi fore dacet.

szego przez trzy ostatnie wieki Bibliotekę Akademicką widziato, wdzięczne imiona wpisane były, zaprasza.

V. Jeżeli kto z Przyjaciół Muz uznął za rzecz słuszną, aby Bibliotekę Publiczną darem zaszczycił, czy książkę, czy pieniądze rzadki, czy Kunsztu iakiego Wyzwolonego narzędzie lub przednią robotę ofiarować zechce, składa dar swój u Prefekta Biblioteki, który odebranemu uprzecznie darowi przyzwoite miejsce naznacza i wraz w Rejestr Pomnożeń Biblioteki Obdarzyciela imię i cechy darowizny zapisuje, uct o przybyciu nowej pamiątki naprzód SZKOLE GŁOWNEY a potem NAYWYDSZEY STANU NAUCZYCIELSKIEGO MAGISTRATURZE wiernie donosi, odtąd zaś nawet w przyszłych Lekcyi i Gabinetów Szkolnych Urządzeniach publicznie wymieniać za miłą poczyta sobie powinność.

COLLEGIUM
MORALE.

PRAESIDE

M. BONIFACIO GARYCKI JURIS
CIVILIS ROMANI PROFESSORE.

SECRETARIO

M. HYACINTHO PRZYBYLSKI GRAEC.
LITER. ET ANTIQUITATUM PROFESSORE.

KOLLEGJUM
MORALNE.

ZA PREZYDENCYI

M. BONIFACEGO GARYCKIEGO PRA-
WA STARORZYMSKIEGO NAUCZYCIELA.

ZA SEKRETARYI

M JACKA PRZYBYLSKIEGO GREC. PI-
SMA I STAROŻYTNOŚCI NAUCZYCIELA.

SCHOLA LITERATURAE.

I.

LINGUA GRAECA.

PROFESSOR PUBLICUS M. HYACINTHUS
PRZYBYLSKI Philosophiae Doctor, S.
Regiae Majestati a Consiliis, Principis Re-
gni Scholae Historiographus, Collegii
Moralis Secretarius, Bibliothecae Acade-
mice Cracoviensi Praefectus.

Docendae Linguae Graecae in Audito-
rio Collegii Moralis per integrum Annum
Scholasticum singulis diebus Lunae, Mer-
curii & Veneris ab hora post meridiem
IV. ad V. vacaturus, ita Praelectiones
suas ordinabit, ut & iis, qui Graecas Li-
teras primis labris gustatum accedent,

SZKOŁA LITERATURY.

I.

JĘZYK GRECKI.

NAUCZYCIEL PUBLICZNY M. JACEK
PRZYBYLSKI Filozofii Doktor, Konsyliarz
Nadworny J. K. Mci, Szkoły Głównej
Koronney Historyograf, Kollegium Moral-
nego Sekretarz, Biblioteki Akademickiej
Krakowski Prefekt.

Nauczaniem Języka Greckiego w Stu-
chalni Kollegium Moralnego przez cały
rok Szkolny w Poniedziałki, Srzody i
Piatki od godziny po południu IV. do V.
zatrudniać się mający, tak swe Lekcje
urządzi, iż i tym, którzy pierwszy raz
do Literatury Greckiej przyśpają, Po-
Rudi-

Rudimenta tradat, & iis, qui jam antea perpolitum non amplius Grammatices canonum, sed Hermeneuticae Artis praesidio indigent, potiores Scriptorum locos explanet.

Itaque

Incipientibus.

Cum in Studio omnis Linguae, (ut ait FRASMUS ROTERODAMUS in Dialogo de Recta Latini Graecique Sermonis Pronunciatione), „sonare primum sit, secundum legere, tertium scribere”, hunc ordinem in tradendis Rudimentis manuisse tenendum arbitratus, posito ob Titulum oculis *Alphabeti Graeci* Schemate uniuscuiusque *Elementi* figuram, nomen ac potestatem, mox *Spirituum & Interpunctionum* signa, quae Graecis peculiaris sunt, cum patriis elementis singularibus vel copulatis tantumdem pollentibus accurate comparando viva voce enucleabit, eorumque nexum ac valorem in Vocabulorum exemplis enunciandum proponet. Eadem opera utriusque *Pronunciandi Rationis ERASMICAE* nempe & *CAPNIANAE*, qua in re convenient aut discrepent, characteribus elucidatis, priorem, utpote puram, Antiquitatis organo consonam, & aequae auscultatu jucundam atque intellectu facilem evincet, commendabitque; alteram vero, ut ut corruptam & innumeris amphiboliis scatentem, consuetudini permittendam adseret, postquam priorem imitandam suadebit, ac interea candide suggeret, quidquid ad summam *perfectiōnem* spectare videbitur.

Porro inter legendum crebrarum abbreviationum nodis cpe Synopticae Tabellae extricandis invigilabit, ne vero in

czętki poda, i tym, którzy już dawniej przećwiczeni, nie prawideł Grammatyki lecz Kunsztu Tłumaczenia pomocy potrzebują, celniejsze Pisarzyw miejscu utawia.

Itak

Zaczynającym.

Gdy w Nauce wszelkiego Szyka (jak mówi ERAZM ROTERODAMCZYK w rozprawie o dobrém Łacińskiem i Greckim Mowy Wyśłowieniu) „pierwszą rzeczą jest wybrzmiewać, wtórą czytać, trzecią pisać”, oszczędniejszy za słusność trzymać się takowego porządku w dawaniu Początków, za wystawieniem przed oczy Początkujących Uczniów Wzoru Abecadli Greckiego każdej Głoski postać, nazwisko i potęgę, wnet Dechów i Znamion przegradzających pismo, które Grekom właściwemi są, z oczyszczeni głoskami pojedynczo lub w złączeniu tyleż ważącymi pilnie porównyując żywym głosem wyłuszczy, tudzież ich związki i wartości w przykładach Wyrazów do wystowienia poda. Za jednymże zawodem wyjaśnniejszy cechy obydwóch Sposobów Wymawiania to jest Erazmowego i Reuchlinowego, w czym się z sobą zgadzaia, a w czym się od siebie różnia, pierwszy iako czystszy, Starożytności głosowi bardzo odpowiadający i równie do słuchania wdzięczny, iak do zrozumienia łatwy wywiedzie i zaleci, drugi zaś iakożkolwiek skażony i niezliczonych dwuznaczności pełny zwycięzajowi zostawi i po pierwszym do naśladowania następczy, a w ten sam czas wiernie ostrzeże o tem wszystkim, cokolwiek do wydoskonalenia Sztuki prawdziwego Wystowiania należeć będzie.

Dalej wsrzód czytania czuwać będzie około rozwiktywania pteł częstych skracań za pomocą Tablicy pod oko ich znaczenia

proferentis penultimis Vocum syllabis
 contra *Prosodiam* peccetur, regulas *Quan-*
titatis communes in *prosa oratione* ser-
 vandas *Legentibus* commemorare haud
 desistet, donec ita *lectioni* assuescant, ut
 in *tentamine* τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς φωνη-
 στικῆς nihil, quod desideretur, supersit.

nia *wystawiający*, żeby zaś w *wymawia-*
niu przedostatnich zgłosek *Wyrazów*
 przeciw *Nótni* nie wykraczano, ogólne ilo-
 czasu *prawidła* w *prozaicznej* mowie ko-
 niecznie zachować się powinny pomy *Czyta-*
jącym przypominać będzie, póki aż tak
 ku *czytaniu* nie nauczyną, iż w *popisi e*
Lektury i *Deklamacyi* nic do *żądania* nie
 pozostanie.

Quantum *Scriptio* nem attinet, eadem
 methodo utetur, quam sibi anno superio-
 re praeter spem feliciter successisse ex-
 pertus est, explosis nimirum *Tonorum*
Notis, quae typis quidem venustioribus
 ornamento sunt, *Discipulis* vero nullo
 fere emolumento, imo *Tirones* saepius in
 errorem abripiunt, & falsae ipsis pro-
 nuntiationis ansam praebere solent, quam
 ob rem ab *Allemanicis* *Hellenistis* pro-
 rus jam derelinquuntur, ita τῆς ἀπογο-
 φικῆς praecepta paucis expediet. *Demon-*
strata enim utriusque *Eruditorum* *Ling-*
uae mortuae *Latinae* nempe & *Graecae*
 quo ad *elementa* affinitate ac analogia,
Latini *Sermonis* fragmenta *graecis* *litteris*
 pingi iubebit, hac vero *ratione* tam com-
 mode *scribendi* *graece* habitum contra-
 cturos *Auditores* *latialiter* callentes polli-
 cetur, ut vel *intra triduum* *citra negotium*
dictata *Magistri* non solum cito, sed etiam
 absque mendis exarare valeant.

Co się *tyczy* *Pisania*, tego samego
szrodka użył, którego w roku *zeszłym*
 doświadczył, iż mu się nad *nadzieję*
 szczęśliwie *udał*, to *jest* *wyrugowawszy*
Znamiona *Tonów*, które *drukom* *wpra-*
wdzie *ładniejszym* *ozdobą* są, *lecz* *Uczącym*
 się *żadnym* *niemal* *zyskiem*, owszem
Początkujących *częstokroć* w *błąd* *wpro-*
wadza i *falszywego* *wymawiania* *po-*
chop *da*wać *im* *zwykły*, przez co i od *Nie-*
mieckich *Greyców* *zupełnie* są *zarzuco-*
ne, *należyte* *przepisy* *Prawego* *Pisania*
 krótko *wyłoży*. *Okazawszy* *bowiem*
między *Głoskami* *obydwoch* *języków* *uczo-*
nych *martwych* to *jest*: *Łacińskiego* i *Gre-*
ckiego *powinowactwo* i *śposunek*, *każę*
Mowy *Łacińskiej* *wzory* *greckimi* *głoskami*
rysować, a *tym* *sposobem* *Słuchaczów* *swo-*
ich *po* *łacinie* *umiejących* *tak* *dogodnie* *wpra-*
wić *w* *nalóg* *pisania* *po* *grecku* *obiecuję*, iż
nawet *w* *przeciągu* *trzech* *godzin* *bez* *trud-*
ności *za* *dyktującym* *Nauczycielem* *nie* *tylko*
szybko, *ale* *też* *bez* *omyłek* *pisać* *potrafią*.

His *fundamentis* in aliquot horarum
 lapsu *jaetis* *aggredietur* *superstruere* *In-*
stitutiones *Etymologicas* *inscriptas*: *Po-*
czatki *Języka* *GRECKIEGO* *DLA* *UŻYTKU*
POLAKÓW, *jam* *praelo* *a* *se* *submissas*
 & *brevi* *ex* *Universitatis* *Chalcographio*
 in *lucem* *publicam* *prodituras*, *quarum*
sex *aut* *septem* *priores* *philyras* *Ti-*
rones *post* *Studiorum* *Inchoationem*
manibus *versabunt*, *prius* *quam* *has* *per-*
discant, *quod* *reliquum* *operis* *est*, *tem-*

Te *podwalimy* *przez* *kilka* *godzin* *za-*
łożywszy, *przyśpaci* *do* *budowań* *a* *na* *nich*
Przepisów *Etymologicznych* *pod* *Tytu-*
łem: *POCZĄTKI* *JĘZYKA* *GRECKIEGO* *DLA*
UŻYTKU *POLAKÓW*, *już* *pod* *prasę* *przezeń*
poddane *i* *wkrótce* *z* *Drukarni* *Szkoły*
Główney *na* *widok* *publiczny* *wychodzące*,
których *pierwsze* *sześć* *lub* *siedm* *arkuszy*
wydrukowanych *Początkujący* *po* *Otwar-*
ciu *Nauk* *w* *ręku* *mieć* *będą*, *wprzód* *nim*
się *tych* *nauczają*, *to* *dziela* *pozostałe*, *wcze-*
pestive

pestive excepturi. Ordietur vero a Declinationibus Articularum, Nominum & Pronominum, mox Verborum Conjugationes & Participiorum discrimina percurret, atque ita repetendo perget, donec ad voces illas, quae a Simplicium vel Contractarum Canonibus aberrant, denique ad Indeclinabiles Particulas perveniat.

Nunquam Praxin a Theoria separari patiens praelibatis Declinationum Conjugationumque paradigmatis interpretationunculas tentandas adjunget. Huic vero exercitationi adhibebit modo Aesopi Fabellas Selectiores, modo ISOCRATIS Orationes duas, alteram ad DAEMONICUM, alteram ad NICOLEM scriptam, easque leget ex Editionibus Clarissimi Viri CHRISTOPHORI IDATTE, Can. Cath. Crac. Principis Scholae Regni Procancellarii, Professoris Emeriti, cujus laboribus, ut jam alias dictum est, Literarum Graecarum in Universitate nostra restitutum & incrementa debentur. Prius quidem opusculum ob vocabulorum copiam & narrationis simplicitatem, alterum ob styli pulchritudinem & doctrinae sanitatem caeteris profanis praeferet. Non raro & ex Sacra Pagina praecipue ex Libris Novi Testamenti Sanctissima Fidei & Ethicae Christianae dogmata, quae graeco etiam idiomate facillima captu evadunt, utpote quibus a tenera aetate, Religione praecipiente, jugiter imbuiamur, totidem vernaculis verbis explicabit, & memoriae insigenda tradet. Uti vero inter confabulandum obvias phrases graecas sermoni immiscere solebit, ita inter interpretandum insigniorum dictionum analysim instituere minime cunctabitur, cui postremo exercitio ex utilissimo libello inscripto: NICOLAI CLENARDI Meditationes Graecanicae in Artem Grammaticam,

śnie odebrać mający. Zacznie zaś od Przypadkowania Rodzayników, Zaimków i Imion, wnet Czasowania Słów i różnice Imiesłowów przebieży, i tak poutarżając uczyć będzie, póki tych wyrazów, które od ogólnej formy Prostych lub Kurczonych odstępują, a na ostatek do Nieaklonych Częstek nie dójdzie.

Nie dopuszczając nigdy, aby Praktyka odłączana była od Teoryi, po przewartowaniu Form Przypadkowania i Czasowania zabierze się do krótkich Przekładank. Ku takowemu zaś ćwiczeniu użyje częścią Przebranych Bijek EZOPA, częścią dwóch Mów ISOKRATESA, jedney do DEMONIKA, drugiey do NIKOKLESA pisanej, i te czytać będzie z Edycyy W. JX. KRZYSZTOFA IDATTE Kanonika Katedr. Krak. Podkanclerzego Szkoły Gł. Kor. Wysłuzonego Nauczyciela, którego pracom, jak już gdzieindziej powiedziano, odnowienie i wzrost języka Greckiego w Akademii naszej należy się. Pierwsze z tych dziełek dla obfitości wyrazów i prostoty opowiadania, drugie dla piękności stylu i zdrowey moralności nad inne świeckie przeniesie. Często też i z Pisma Świętego, zwłaszcza z ksiąg Nowego Zakonu niepokalane Wiary i Etyki Chrześcijańskiej Wyrówki, które w Greckim języku stały się arcyłatwemi do pojęcia, iako te, któremi się za przewodnictwem Religii z młodego zaraż wieku ciągle napawamy, tyłkż, oyczystych wyrazów tłumaczyć i do utkwienia w pamięć podawać będzie. Jako zaś wśród obcowania potoczne sposoby mówienia greckie w rozkhowor będzie zwykł mieszać, tak w szród tłumaczenia czynić rozbiór znakomitszych wyrazów nie zaniedba, do którego to ostatniego ćwiczenia z bardzo użyteczney książki pod tytułem: NICOLAI CLENARDI Meditationes Graecanicae in Artem Grammaticam,

E

pri.

primum Louanū anno 1531 edito, ab hinc multoties apud Exteros in gratiam των φιλελλνων reimpresso, ac anno tandem superiore a Clar: Viro CHRISTOPHO IDATTE Cracouiae nova editione donato plurimam opem repetet.

Jam vero

Perficiētibus.

Imprimis singulares in Varietatem Dialectorum Linguae Graecae animadversiones impertietur, atque precipuarum differentias: *Ionicae* nempe ex HIPPOCRATIS *fusjurando*, *Atticae* ex Aristophanaei Pluti Primo Dramate, *Doricae* ex PINDARI Oda Isthmica VII, *Aeolicae* ex sylloga phrasium THEOCRITI *Eydyllis* insertarum, abunde eruet.

Dein investigandorum Thematum rationem indigabit, ac e converso Voces a Radicibus derivandi, atque Compositarum Dictionum in suas quamque Radices resolvendi artem commonstrabit.

His praemissis ad interpretandum adsumet, ac commentationibus illustrabit I. DEMOSTHENIS Atheniensis Orationem κατά Ανδροκυωνος. II. PLUTARCHI Chaeronensis libros duos περί σαρκοφαγίας. III. D. JOANNIS CHRYSOSTOMI egregias Homilias ad Populum Antiochensem duas: alteram: επί τη άταξία της καταστροφής των άνδριαντων του Θεοδοσιου του ευσεβους βασιλευς του μεγαλου και εις το ρητον του αποστολου: τοις πλουσιοις παραγγελλε εν τω νυν αιωνι μη υψιλοφρονειν και κατα πλεονεξιας. alteram εις την αποδημιαν του επισκοπου Φλαβιανου υπερ της πολεως προς τον βασιλεα προσβουομενου και τις εστιν η αληθης υμστεια και οτι του φαγειν ανθρωπινον σωματο κατ-

naprzód w Lowanie roku 1531. wydanej, odtąd wielokrotnie dla Miłośników Grecyzny za granicą przedrukowanej, a na ostatek w roku przeszłym od JX. KRZYSZTOFA IDATTE nową edycyą w Krakowie obdarzoney najwięcey pomocy zasięgnie.

A zas

Postępującym.

Nasamprzód szczególnych nad rozmaitością Dyalektów języka Greckiego uwag udzieli i główniejszych różnice: to jest Jońskiego z Przysięgi Lekarskiej HIPOKRATESA, Attyckiego z II. Aktu Arystofanesowego Plutusa, Doryckiego z Pieśni Istmickiej VII. PINDARA, Eolskiego z sposobów mówienia między Sielanki TEOKRYTA w mieszanych, obficie wydobędzie.

Potem wytknie sposób śledzenia Zróżdłostwów i przeciwnie kunszt wywodzenia Wyrazów Pochodnych z swych Pierwiastków, tudzież rozkładania Wyrazów Złożonych na swe Pierwiastki pokaże.

Po czem do przekładania weźmie i tłumaczeniami objaśni I. DEMOSTENESA Ateńczyka Mowę przeciw ANDROCYNOWI. II. PLUTARCHA Cheroneńczyka książki dwie o zażywaniu mięsiv. III. S. JANA CHRYSOSTOMA sławne Homilie do Ludu Antyocheńskiego dwie: pierwszą o rozruchach przy wywróceniu posągów Teopozysza Pobożnego Cesarza Wielkiego, i nad przestrogą Apostoła. „ Bogatym tego Świata rozkazuy nie wysoce rozumieć „ i przeciw łakomstwu, drugą względem podróży Biskupa Flawiana w sprawie Miasta do Cesarza postępującego, i co jest prawdziwy post, i że obwiniać gorzey jest niż jeść.

nyo.

τ' ἄνευραυ χιρῆν. και περὶ των δια τῶν στα-
 σιν σφαγευτων. και προς τοις ἐγκαλουνας.
 ἔτι πολλοι των ἀναιτιων ἔαλουσαν. IV. EU-
 LIPIDIS Tragediam inscriptam: Ἰφίγηεια
 ἢ ἐν Αὐλιδι. V. HESIODI *Ascræi* Poema
 Georgicum, cui titulus: ἔργα και ἄμειρα
 a se polonicis versibus translatum &
 jam bis editum.

Subinde etiam Vernaculi Idiomatis
 specimina in Linguam Graecam transfe-
 renda designabit, qua in re, cum parum
 adminiculi ex Polonicis Lexicis habeat-
 tur, (duo enim duntaxat hactenus ex-
 stant, Dictionarium nempe *Quadrlingue*
Latino-græco-germano-polonicum NICOLAI
 VOLKMARI VLADISLAI Principi SIG-
 GISMUNDI III. Filio a BALTHASARO
 ANDREAE Cive ac Bibliopola Gedanense
 anno 1594 consecratum, quod hodie
 perrarum est, & vix cui notum occurrit,
 atque *Thesaurus Polono-Latino-græcus*
 GREGORII KNAPII S. J. Theologi JOANNI ZAM-
 MOSCIO à FRANCISCO CAESARIO anno 1643
Cracoviae dedicatus, qui minus quidem
 rarus videtur, at paratu difficilis) suo-
 rum Rudimentorum *Linguae Graecae*
 novissime prodeuntium & CELSISSIMI
 PRINCIPIS PRIMATIS REGNI omnis gene-
 ris Literarum in Patria Nostra Fautoris
 ac Benefactoris Munificentissimi Im-
 mortali Nomine insigniendorum, exem-
 plaria tantisper interpretaturus adjutura
 suppeditabit, utpote quae omnibus fere
 prosaicis radicibus ac multis derivatis
 vocabulis locupletata non modo Gram-
 matices sed etiam Onomastici vicem prae-
 stare poterunt.

Mensibus tandem Vernis ad *Encyclopaediam*
Scriptorum Graecorum cujusvis
 aevi ac ordinis, quotquot in *Bibliotheca*
Publica elocati sunt, ceu ad limpidum

mięso ludzkie, i o pobitych z przyczyny
 buntu, i do użalających się, iż wielu
 niewinnych poimano. IV. EURYPIDESA
 Trajedyą pod napisem: Ifigienia
 w Aulidzie. V. HEZYONA Poema Zie-
 mianńskie, którego tytuł: ROBOTY i DNIЕ
 przez samego Nauczyciela wierszem oy-
 czystym przełożone, i już dwakroć
 z druku wyszłe.

Czasem też wzory Oyczystey Mowy do
 przełożenia na język Grecki wyznaczy,
 w czem ponieważ mało się mieuwa posittku
 z Polskich Słowników, (dwa bowiem tylko do-
 tąd są u nas, to jest: Dykeyonarz Czte-
 rojęzyczny łacińsko-grecko-niemiecka-
 polski MIKOŁAJA FOLKMARA Krolewicowi
 WŁADYSŁAWOWI ZYGMUNTA III. Synowi
 przez BALCERA JĘDRZEJOWSKIEGO Oby-
 watela i Księgarza Gdańskiego r. 1594
 poświęcony, który dziś zbyt rzadki jest i
 ledwie komu znaiomy, tudzież Skarbiec
 Łacińsko-Polsko-Grecki GRZEGORZA
 KNAPSKIEGO T. J. Teologa JANOWI ZAM-
 MOYSKIEMU od FRANCISZKA CEZAREGO r.
 1643 w Krakowie przypisany, który
 mniej rzadkim bytż zdaje się, lecz do
 nabycia trudny) swoich Początków Ję-
 zyka Greckiego świeżo wychodzących, a
 mających bytż zaszczyconemi *Niesmier-
 telnem Imieniem J. O. XCIA JMCI PRY-
 MASA Nayszczodroблиwszego* wszystkich
 w naszey Oyczyźnie Nauk Opiekuna i
 Dobroczytcy Exemplarze tym czasem
 w takowych przekładaniach wsparcie dadź
 mogące dostarczy, ile te, które będąc zbo-
 gacone we wszystkie niemal prozaiczne
 źrzdłosłowy greckie i w wiele wyrazów
 pochodnych, nie tylko Grammatyki, lecz
 oraz Zownika mieysce zastąpić zdolaią.

Na koniec w Miesiące Wiosienne do En-
 cyklopedyi Pisarzów Greckich wszelkie-
 go wieku i rzędu, ile się ich tylko w Biblio-
 tece Publiczney mieści, iako do przeżro-
 Priscaę

Priscae Eruditionis fontem, Auditores deducet, titulosque ac argumenta editionum prostantium bibliographice evolvet, quarum vero copia hic non astitit, in suo opusculo, quod inscribitur: **WIEKI UCZONE STAROŻYTNYCH GREKÓW i RZYMIAN w celniejszych zabytkach ich pism w całości lub w ulamkach potomnym wiekom dochowanych, tudzież w sławie straconych uważane, quodque anno 1789 Cracoviae apud IGNATIUM GREBEL prodiit, uberius perquirendas inculcabit.**

II.

ANTIQUITATES.

PROFESSOR PUBLICUS IDEM

Praelegt Latino Idiome TERTIAM PARTEM INSTITUTIONUM PALAEOLOGICARUM in Majo & Junio, ex loco, quo priores praelegebat, Diebus Martis & Jovis ab hora II. ad III. post meridiem.

Equidem in Systemate Universae Archaeologiae, cujus Cursum jam tertium triennio definiendum sibi proposuerat, post explicatos jam duobus annis superioribus Ritus Veterum Religiosos & Civiles, anno sequente explicandi supersunt Ritus illi, quos in Artibus & Scientiis priscarum Gentium, uti a nostris plerumque alienos observari licet, ordietur hanc partem a Dissertatione de structura ac usu instrumentorum variarum Artium, quae a Veteribus excolebantur, cujusmodi sunt Agricultura, Architectonice, Pistoria, Textoria, Scriptura, Sculptura, Pictura, Musica, Nautica, Vectoria, Venatoria, Piscatoria, caeteraeque artes maxime obviae & utiles, seu Liberalium, seu Mechanicarum nomine veniant. Originem ac progressus uniuscujusque Artis

czytego Starożytny Erudycyi źródła swych Studaczow zaprowadzi, tudzież napisy i osnovy edycyi naydaięcych się przeszlakuje, których zaś tu brakować będzie, w swoim dziełku, pod tytułem: **WIEKI UCZONE STAROŻYTNYCH GREKÓW i RZYMIAN w celniejszych zabytkach ich pism w całości lub w ulamkach potomnym wiekom dochowanych, tudzież w stanie straconych uważane, które r. 1789 w Krakowie u IGNACEGO GREBLA na widok wyszło, obszerniejsze wyszukiwania nastęczy.**

II.

STAROŻYTNOŚCI.

NAUCZYCIEL PUBLICZNY TENZE

Czytać będzie w *Latinskim Języku* TRZECIĄ CZĘŚĆ PODAN STAROŻYTNICZYCH, przez Maj i Czerwiec, z mieysca, z którego dwie pierwsze czytał, we Wtorki i Czwartki, od godziny II. do III. po południu.

Gdy w Ukladzie całkowitey Nauki o Starożytnościach, którey Bieg już trzeci w ciągu lat trzech zakończyć przedsięwziął, po wytłumaczeniu już przez dwa ostatnie lata Obrzędow Starożytności Zakonnych i Obywatelskich, w roku następującym pozostaia do wytłumaczenia Obrzędy owe, które w Kunsztach i Umiejętnościach dawnych Narodów, jako od naszych z wielu miar różniące się, uważać można, zacznie od Dysertacyi o składzie i użyciu narzędzi rozmaitych Kunsztów, które Starożytni doskonalili, jakie są: Rolnictwo, Budownictwo, Piekarstwo, Tkactwo, Pismienictwo, Sznycerstwo, Malarstwo, Muzyka, Żeglarstwo, Woźnictwo, Łowiectwo, Rybolowstwo, i inne naybarzniej zuyczajne i użyteczne, czyli te Rzemieślniczemi, histo-

historice enarrabit, Viros in unaquaque versatissimos ac praeclaros recensebit, instrumentorum cujuslibet artis partes singulas ostendet & figuris aeri incisus ob oculos Auditorum positus illustrabit. Si quae Artium monumenta, praesertim operum capita, ut ut vetustate collapsa, hactenus alicubi vel ab itinerantibus inter rudera cernuntur, vel in celebrioribus Antiquitatum Museis custodiuntur, perlustrabit ac describet. Methodus vero, qua in examinanda quaque Arte utetur, liquet vel ex sua Dissertatione o KUNSZCIE PISANIA u STAROŻYTNYCH, quae ex Typographia Universitatis anno 1788 in lucem prodierat.

Dissertationi de cultura ritibusque Artium apud Veteres subjunget Historiam Philosophicam & Literariam Antiquam, eamque methodum & oeconomiam retinebit, ut omnes priscae eruditionis aetates, characteres & ritus tribus Sectionibus complectatur.

In prima Sectione dicet, quas Scientias, quosque Viros doctos sine iverint Gentes barbarae Graecis dictae. Hoc quidem loco Rem Literariam Hebraeorum ad Philologiam Sacram ex peculiari Cathedra in Principe Regni Schola traditam remittet, paulo vero susius enucleabit, quae dogmata & disciplinam invexerint vel retinuerint BELUS & BEROSUS apud Chaldaeos, ZOROASTRI, Magi & Ignicolae apud Veteres Persas, Brachmanni, Samanaei ac Hylobii apud Indos, Uranitae & Sabianitae apud Arabes, MOSCHUS Sidonius, CADMUS & SANCHONIATON apud Phoenices, HERMES & Cabiri apud Aegyptios, ATLAS ejusque sequaces apud Aethiopes, Druides apud

czy Wyzwolonemi nazwiemy. Pierwiastki i wzrost każdego Kunsztu po dziejopisarsku opowie, Ludzi w każdym najbliższych i sławnych wyliży, narzędzi każdego Kunsztu szczególne części okaże i wzorami na miedzi rzyntami przed orczy Uczniów wystawionemi objaśni, tudzież zabytki pomnikow kunsztowych, zwłaszcza najprzedniejsze roboty, jakkolwiek od starości uszkodzone, jeżeli dotąd gdziekolwiek, lub od Krajo-widzów między gruzami postrzegają się, lub w Gabinetach Starożytności zachowują, przeżyrzy i opisze. Jakim zaś porządkiem każdy Kunszt rozbiierać będzie, można wyrozumieć z jego Dyssertacyi o KUNSZCIE PISANIA u STAROŻYTNYCH, która r. 1788 z Drukarni Szkoły Głównej na widok wyszła.

Do Dyssertacyi o uprawie i obrzędach Kunsztów w Starożytności przyłączy Historję Filozoficzną i Literacką Starożytną, w której tego porządku i sposobu trzymać się będzie, ażeby wszystkie dawnych wiadomości ludzkich wieki, cechy, i opisy w trzech Rozdziałach objął.

W pierwszym Rozdziale powie, jakie Umiejętności i jakich Uczonych Mężów na lonie swoim pielęgnowały Narody Barbarzyńskimi czyli dla chropowatości języków niezrozumiałnemi od Greków rzezzone. Tu wprowadzie opis Stanu Nauk u Hebrayczyków do osobnej w Szkole Głównej katedry Pisma Świętego odesiła, obszerniej zaś nieco wyluszczy, jakie zdania o rzezczach i obręby nauk zaprowadzili lub utrzymywali BELUS i BEROS u Chaldecyzyków, ZOROASTROWIS, Magowie i Czciociele Ognia u dawnych Persów, Nieba i Gwiazd Czciociele u Arabów, MOSCHUS Sydończyk, KADMUS i SANCHONIATON u Feników, MERKURY i Kabirowie u Egipcyan, ATLAS i jego nastę-

Cel-

Celtas, Haruspices apud Hetruscos, ABARIS, ANACHARIS, TOXARES & ZAMOLXIS apud Hyperboreos Scythas & Thraces.

ncy u Etyopów, Druidowie, u Celtów, Trziwoniezyce, u Hetrusków, ABARYS, ANACHARYS, TOXARES i ZAMOLXYS u Scytów Północnych i Traków.

In altera Sectione effabitur, quae philosophandi ratio, quive Philosophi apud Veteres Graecos eorumque Colonos claruerint, seu Graecia Literata in infantia seu in adulta aetate consideretur, quoque modo ad priscos Romanos, aliasque Gentes limitrophas Graecorum Philosophorum studia & mores pervenerint. Hic disseret de Parentibus Philosophiae Mythologicae: LINO, ORPHEO, MUSAEO, MELAMPO, AMPHIONE, HESIODO & HOMERO; dein de Politicae ac Moralis Philosophiae Conditoribus, quos inter Septem Graeciae Sapientes & praecipuarum Civitatum Legislatores eminuerunt. Examinabit porro antiquissimas apud Graecos philosophantium Scholas. Exorsus a principibus Socratica nempe & Pythagorica, quarum altera a Conditore THALETE etiam Ionica appellabatur, & in Graecia proprie dicta floruit, altera, quae alias Italica audit, in Graecia Magna obtinuit; ab his profectas diversissimas Sectas, a Socratica scilicet Cyrenaticam, Megavicam seu Eristicam, Eliacam, Erethriacam, Academicam, Cynicam & Stoicam, a Pythagorica vero Eleaticam, Heracliticam, Epicuraeam & Pyrrhonicam seu Scepticam, cum earundem subdivisionibus, sufficienter explanabit & quae uniuscujusque Sectae fuerint instituta publica vel arcana, quot potiores in omni Philosophiae genere opiniones, quae rariora inventa, qui omnis disciplinae Auctores, Propagatores & Restauratores, quibus factis aut scriptis coevis & posteris sese commendaverint, quibus honoribus quisque gauderet, vel persecutionibus peteretur, critice docebit. Rudimenta quoque & accessiones singula-

W wtórym Rozdziele opowie, jakie szrodki filozofowania, i jacy Filozofowie zjawili sie u Starożytnych Greków tudzież ich Osadników, czyli Użona Grecya w swoim dzieciństwie, czy w dojrzałości uważana będzie i jakim zdarzeniem do dawnych Rzymian i pogranicznych Narodów ćwiczenia i obyczaje Greckich Filozofów przeszły. Tu mówić będzie o Podawcach Filozofii Bajeczney LINUSIE, ORFEUSZU, MUZEUSZU, MELAMPIE, AMFIONIE, HEZYCHONIE i HOMERZE, daley o Ustanowicielach Filozofii Moralney i Polityczney, między którymi wstawili się Siedmiu Mędrców Grecyi i znakamitych Rzeczypospolitych Prawodawcy. Roztrząśnie na koniec naydawniejsze Greckich Filozofów Szkoły. Zaczęwszy od Głównych Sokratesowey i Pitagoresowey, z których pierwsza od Podawcy TALESA nazywała się inaczey Jonską, i w Grecyi właściwie zwaney kwitła, druga inaczey Włoską zwana w Wielkiej Grecyi utrzymywała się, z tych wynikłe rozliczne poddziałowe Szkoły, jako to z Sokratesowey Cyrenayską, Megareńską, czyli Kłótniarską, Eliacką, Eretryjską, Akademicką, Cynicką i Stoicką, z Pitagoresowey zaś Eleatycką, Heraklitowską, Epikureyską i Pirronowską czyli Wątpiarską z ich podziałami dostatecznie objaśni, i jakie były każdej Szkoły publiczne lub kryjome ustawy, ile celniejszych w każdym Filozofii getunków mniemał, jakie rzadsze wynalazki, którzy wszelkiej karności nauk Sprawcy, Krzewiciele i Wskrzesiciele, przez jakie czyny lub pisma zalęcili się współczesnym i potomnym, jakie odbierali u zanawanie lub jakich przesładowani doznali, z kry-
ria

rum Scientiarum, uti *Geometriae, Astro-*
nomiae, Botanices, Medicinae aliarumque,
qui apud Graecos contigerint, exponet.

In tertia demum Sectione edisseret,
quotuplices Philosophiae species inva-
luerint sub Romanorum Imperio apud
Gentiles, *Judaeos, Sarracenos & Christianos,*
quibusve adminiculis ad usque Romani
Imperii in Occidente occasum vige-
rint.

Nec vero inter disserendum de Re Li-
teraria Veterum praetermittet eadem
opera tractare de Societatum Litera-
riarum moribus, de vestitu, conviviis &
feriis Philosophorum, de itineribus &
commerciis Eruditorum, de Archivis,
Lyceis, Museis, Bibliothecis & Scholis
Veterum, quomodo nempe instructae
essent, quamdiu intactae manerent, qua-
ve sorte dispendia passae essent vel
omnino interissent, postremo de publi-
ca ac privata Librorum Institutione apud
Athenienses, Lacedaemonas & Romanos
maxime notanda afferet, atque his
recensitis Cursui Antiquitatum Graeca-
rum Romanarumque coronidem impo-
net.

III.

HISTORIA ECCLESIASTICA

M. JOSEPHUS BOGUCICKI Philo-
sophiae & S. Theologiae Doctor, Socie-
tatis Literatorum Varsaviensis Mem-
brum, Historiae Ecclesiasticae Publicus
Profesor.

Absoluta secunda Religionis Christia-
nae Período, Tertiam isthoc Anno
Academico adjuvante OPTIMO MAXIMO-
QUE NUMINE exponendam adgredietur.

tyką uwiadomi. Pierwsze nasiona także
i pomnożenia szczególnych Umiejętności,
jako to Ziemiomierstwa, Gwiazdar-
stwa, Rośliniarstwa, Lekarstwa i in-
nych, jak u Greków następowały, wyłoży.

W trzecim nareszcie Rozdziale opo-
wie, ilorakie Filozofii gatunki powstały
za panowania Rzymian u Pogan, u Zy-
dów, u Saracenów i u Chrześcian, i ja-
kiemi pomocami aż do upadku Cesarstwa
Rzymskiego na Zachodzie kwitnęły.

Mająt zań rzecz o stanie Nauk w Staro-
żytności nie pominie oraz opisać zwycza-
jów Zgromadzeń Uczonych, stroju,
uczci i świąt Filozofskich, podróży i spółek
Uczonych, Archiwów, Muzeów, Bibliotek
i Gmachów Szkolnych w Starożytnych,
jak te były urządzone, pokąd nienaruszo-
ne zostawały, i jakim losem szkody po-
niosły lub zupełnie zaginęły, na koniec
o publicznem i prywatnem Młodzieży
Wychowaniu u Atenyckich, Spartanów
i Rzymian, co najwięcej uwagi godnego,
przytoczy; a to wszystko przełożywszy
trzechletni Bieg Nauki o Starożytnościach
Greckich i Rzymskich zakończy.

III.

HISTORIA KOŚCIELNA.

M. JOZEF BOGUCICKI Filozofii i S.
Teologii Doktor, Zgromadzenia do Ksiąg
Elementarnych w Warszawie Towarzysz,
Dziejów Kościelnych Publiczny Nauczyciel.

Dokończywszy drugą Dziejów Chrze-
ściańskich Epokę, Trzecią w tym roku
Akademickim, za pomocą Boską zacznie.
Ta opowiadać będzie przypadki w Ko-
Haec.

Haec enarrabit res in Ecclesia gestas à CAROLI M. temporibus usque ad annum 1517, quo Religionis & Hierarchiae tam in Capite quam in Membris Emendatio & Restauratio tot saeculis expectata, suscepta tandem est, atque in celebri illo Concilio Tridentina tractari caepit, & complectetur sequentia rerum capita: Religionis nimirum Christianae incrementa, statum Civilem diversarum Nationum & Populorum, scil: *Utriusque Siciliae, Galliae, Angliae, Hispaniae, Sueciae, Daniae, Russiae, Poloniae, Hungariae, Bohemiae, Mogolorum, Osmannorum*, statum Eruditionis Saeularis & Ecclesiasticae, Expeditiones vulgo dictas *Cruciatas* seu *Bella Sacra* à Christianis Principibus pro recuperanda *Palaestina* mota, horumque bellorum causas & penitiores rationes, Equestrium Ordinum institutionem, Religionis Christianae in Oriente fata, Europaeorum Populorum conversionem ad salutiferam Evangelii lucem, & qua demum via haec ad Americanas Gentes penetraverit.

Exhibebit rursus ista Epocha Universae Ecclesiae Gubernationem, insignemque ejus mutationem per violenta GREGORII VII consilia introductam, hujus lites cum HENRICO IV. quorundamque Episcoporum Romanorum praevaleantem & impotentem in Ecclesia CHRISTI dominatum, ejusmodi usurpatae auctoritatis atque extra debitos primitivae Ecclesiae Canonibus praescriptos limites protractae sulca & adjuncta, Libertatis Ecclesiasticae reliquias, indeque Pontificum Imperium labefactatum, *Sedem Romanam Avinionem* translata, magnum inde & calamitosum Occidentis Schisma exortum, negotia Fidei & Disciplinae in duobus memoracione perquam dignis Conciliis *Constantiensi* & *Basileensi* agitata; desideria Reformationis Eccle-

sciele zdarzone począwszy od KAROLA W. czasow, aż do roku 1517, w którym Religii i Hierarchii tak w Głowie, iako i w Członkach poprawa i urządzenie od tylu wieków żądane, było przedsięwzięte i na sławnym owym Zborze Trydentskim roztrząsane; a zamykać będzie następującą rzecz ośnowę: Religii Chrześcijańskiej wzrost i pomnożenie, Stan Towarzystki rozmaitych Narodów i Ludów to jest: Sycylianów, Francuzów, Anglików, Hiszpanów, Szwedów, Duńczyków, Ruśinów, Polaków, Węgrzynów, Czechów, Mogolów, Osmanów, stan Literatury Świeckiej i Kościelnej, Wyprawy Krzyżackie czyli Święte Woyny od Mocarstw Chrześcijańskich kołcem odebrania Palestyny prowadzone, i tychże wojen początki i głębsze powody, Rycerskich Zakonów ustanowienie, Religii Chrześcijańskiej na Wschodzie losy, nawrócenie grubych Europejczyków do Zbawionego Ewangelii Światta i iaką nakoniec drogą to aż do dzikich przedarło się Amerykanów.

Wystawi także przed oczyma ta Epocha Powszechnego Kościoła Rząd i znaczną w nim odmianę przez gwałtowne GRZEGORZA VII. zamiary wprowadzoną, jego kłotnie i gorszące zatargi z HENRYKIEM IV, i niektórych Biskupów Rzymskich przemagające i uciskające w Kościele Chrystusowym panowanie, tryzę władzy nadużyte i za granice pierwotkowego Kościoła prawami ustanowione posunięte fałszywe zasady i podpory, Kościelnej Wolności ofiarki, stąd też Prawodawczą Papieżów moc osłabioną, Stolicę Rzymską do Awenionu przeniesioną, a z try przyczyny wielki i smutny Odszczep w Zachodnich Kraiach wszczęty, sprawy Wiary i Obyczajności na dwóch pamiętnych Zborach Konstancyjskim i Bazylejskim toczony, odezwy względem odnowienia i ule-

sciasi-

siasticae à toto Christiano Orbe patefacta & continuis vocibus declarata ; Contordata Nationis Germanicae ac Gallicae, Sanctionem Pragmaticam, Controversias Theologicas, varios ritus & caeremonias in externo Religionis cultu enatas, plurimos Mendicantium Ordinum grege noviter emergentes, modum venerantiae antiquitati prorsus incognitum beneficia & munera Ecclesiastica adipiscendi, Theologiae tradendae rationem, Scriptores Graecos & Latinos, horumque praestantiorum operum recensionem, aliaque bono Civi & Religionis probo Doctori scitu apprimè necessaria singulari fide atque ingenio candore ne latam quidem unguem à severis Historiae legibus recedendo explanabit.

Sed proh miserimam infelicissimamque Veritatis conditionem! quae sua licet ipsa pulchritudine ac dignitate, aliarumque eximio quo stipatur virtutum choro universos mortalium animos in sui amorem admirationemque convertat, eam tamen, qua nihil acerbius, Cultoribus suis parit invidiam, simultates & odia. Quod profecto in difficillima huc periculosaeque plena aerae Historiae Ecclesiasticae Epochae, quam illustrandam atque ex suis tenebris erendā accepī, futurum quam maximè sentio; jamque animo cerno, gravissimas memet ipsum suscepturum inimicitias, turbulentissimasque subiturum tempestates, quae aestuantibus seu improborum; seu mihi infestorum & male cupientium, seu

przerenia Stanu Duchownego od całego Świata Chrześcijańskiego uczynione i niestannemi głosami powtarzane, umowy zobopolne Narodów Niemieckiego i Francuzkiego z Dworem Rzymskim stórownie do bogatych dochodów i do stóistw Kościelnych, spory Teologiczne, rozmaite obrządki i ceremonie w zewnętrznęj Religii, czci i służbie Boskiej powstałe, niezmiernie Zakonów Mendykantskich roje świeżo wynikłe, sposoby wcale nieznane enotlawey, mądry i szanowney Starożytności przychożenia do znakomitych beneficjów i urzędów Kościelnych, i z jakim rozumowaniem i pod jakim języka kształtem tłumaczono wysokie i poważne rzeczy Boskich Tajemnic, Autorów Greckich i Łacińskich, tulzież wyborniejszych ich pism rozbiór, równie inne rzeczy dobremu Obywatelowi i poczciwemu Religii Nauczycielowi bardzo potrzebne, z dokładną rzetelnością i z otwartą szczerością, nie odstępując bynajmnięj od ścisłych prawideł Historji wyluszczać i objaśniać starać się usilnie będzie.

Wszakże ścistyż nędzny i nieszczęśliwy jest los Prawdy, która, luboby swoją własną pięknością i zacnością wszystkich ludzi umysły do zamiatowania i wielbienia siebie obrócić powinna, na srogie kłopoty, zazdrość i nienawiść Czcicieli swoich wystawia. Co że łatwo w nader trudney i niebezpieczney Historji Kościelney Epocy, którą do objaśnienia i z okropnych swych ciemności wydobyć przedsięwzięłem, nastąpić może; przeczynam, i z daleka przewiduję, jakie burze na głowę moję zwalić się mogą, które bądź zbrodnicez obłuda, bądź krzywota się na mnie niechcą, bądź przywcz lekkomyślność, bądź niewiadomość z zacietobitą i uporem o rzeczach nieznanych stanowiąca, wznieść za łada powstajądzeni-

F

denique imperitorum cum pertinacia & te veritate de ignotis sibi rebus iudicantium hominum affectibus in meum caput vehementer & jam excitatae fuerunt, & forte adhuc excitandae sunt. Verum non mordaces implacabilis livoris dentes, non probra atque convitia malevolorum, non furentes, quos longè prospicio, irarum fluctus tenacem propositi virum mente quantient solida; fractusque potius cervici illabatur Orbis, quam Te amica & candida Veritas, Te pura ac simplex JESU Religio! Te humano generi admodum oportuna caelitus delapsa Christiana Philosophia! Te incorrupta Fides! aut vana superstitione aut fallaci hominum, ut ait *Christianus Cicero LACTANTIUS*, pravè religiosorum pietate aut inani deliri cerebri fuco, aut ineptis tetricae atque morosae falsò ita dictae novorum *Pharisaeorum* devotionis figmentis, aut quod longè funestissimum est, caeco furore inflammatorum pectorum fanatismo, tua praeclara, benigne CHRISTE! praecepta contaminem atque subvertam, vel Sanctissima Tua *Aeterna Sapientia!* quae omnium caetuum humanorum ac latè patentium Imperiorum salutem & integritatem tuentur, Jura resolvam.

Tristi equidem rerum usu edoctus sum, me aspera invidia exagitatum fuisse; quod adjutus indubitatis Historiae Ecclesiasticae monumentis, vera sine-raque *Antiquitatis* dogmata atque instituta Auditoribus meis ad Patriae & Ecclesiae gerenda munera destinatis integrè ac perspicuè exposuerim; idque ea mente, ut magis Veritas innotesceret, quae a nonnullis proh dolor! barbaris quasi vincta catenis, maesta & squalida obruitur, minis cujusvis generis tyrannorum, si verbum hiscere audeat;

ejus viatrem potrafi, eo ius nie raz zamyslano, lecz ani okrutna zazdrość, która iadowitym enollwvych i prawdziwvnych ludzi kasa zębem, kryte w zanadrzach i po barkach pielegnując zmięte, ani obelgami i potwarzami nadrabiająca złośliwość, ani nie pohamowana w zapalczywości swojej zemsta, nie dokaże tego, abym ciebie nąylepsza Przyjaciółko święta i nienaruszona Prawdo! odstąpił, lub ciebie nieskażona JEZUSA CHRYSYUSA Religio! która cadości i spokojnego wszystkich Ziemiou uszczęśliwienia przeszregasz, próżnym zabobonem, przywidzianem nowych Faryzeuszów nabożenstwem, albo naofiatek szalonym zapalonych mózgów fanatyzmem skrzywdził, i zniewazył.

Smutne zaiste uczy mnie doświadczenie, iak wielem wycierpiał od nieublaganej zawiści, która mnie za to przesła-dowała, iż niewątpliwemi wsparty pamiętnikami prawdziwe Chrześcianskiey Starożytności początki i czyste uślawy Słuchaczom moim przeznaczonym na usługi Oyczyzny i Kościoła wierne i świeżle wykladałem, w niewinnym i nądy-pożyteczniejszym celu, aby Prawda którą ambicya i nienasycona echiwość, tłumy i po tyranjsku w więzach trzyma, na wierzech wyszła, atoli mimo odgro-per-

percellitur: est nihil tanti est, isque ego sum, qui non suffundar rubore, cum unicam sequendo Veritatem, neque sceleratorum nefariae indulgendo libidini, neque potentiorum cedendo terrori, neque superiorum & avarorum blandiendo prolapsis moribus & vitiis, praepotentissimo omnis veri & aequi Authori Deo, qui me ad hanc operosam, incommodam, turbulentam atque cum perpetuis certaminibus vitaeque ipsius periculo conjunctam, obeundam provinciam appellavit; obtemperavero.

Nec d. erit fortasse, quod equidem intrepidus opperor, qui in iudicium me non semel advocabit, irrequietoque conatu meas ipsas secretiores mentis cogitationes rimabitur, cum viderit, seu auditu cognoverit me de praecipuis quibusdam Sacerdotalis Hierarchiae principiis Christiano & libero ore disserentem. Quaeritet is tamen, suppet, cervos per inane captet, suo ipse more somniet, cerebrum sibi pro lubitu torqueat, per me licet; nihilominus noverit me id universae Humanae Societatis, quam ut homo valde diligo & Christianae Religionis, quam ut Evangelii Discipulus & purae Ethicae Magister, pectore ac voce profiteor: causam facere, ut labia iniqua & dolosa confundam, utque eos palam coarguam, qui scelerate & impudenter nimis suae ipsorum inscitiae opitulenti, tanquam haereticos, aut quod criminiosius longè est, veluti impios eos omnes traducunt, qui cum iis non desipiunt, nec verba venditant, sed rationum momentis innixi atque inviolatis priscorum temporum monumentis suffulti, uni vero adhaerere totis viribus contendunt; scribendo & dicendo cum Divino Magistro & Sapientissimo Legislatore Nova Aedificis: ab initio autem non fuit sic.

Żaiący żaiadłości, ani przemocy, ani łakomstwu, ani zepsułym znarowionym ludzi obyczajom, pobbłażać nie będę, abym na nieodzowne wyroki BOGA Twórcy wszelkiej Prawdy i Sprawiedliwosci, który mnie do tak trudney, niewygodney, tkiłowej, zgryźliwej, z ustawicznym boiem, a nawet życia samego niebezpieczeństwem złączoney wezwwał roboty, do końca biegu mego był powołny.

-bni 33 inemyl...
-bni 33 inemyl...
Nie braknie podobno na takich; czego się bynajmniej nie lękam, którzy mnie posądzać zechcą, którzy niezaspokojonym badaniem, Najwyższemu Jęstestwu to z zuchwałą śmiałością wydzierając prawo; w skrytsze duszy myśli wchodzić będą, gdy zobaczą lub zasłyszą, że o pierwszych Kapłańskiej Hierarchii zasadach tak, jak przystoi na Wolnego i Chrześcijańskiego Dzieciopisa, czuję, mówię i sądzę. Niech atoli różnych szukają pozorów, niech rachują i wnioskują, niech sobie tworzą straszne widziadła, które sami potym zbić i rozpraszać muszą, niech swoje marzenia i sny na jaw wydać, niech sobie mozg wysuszają, i dręczą jak chcą, upewniam, że się niczego więcej nie dowiedzą, tylko iż z powodu życzliwości ku Narodowi Ludzkiemu, który jako człowiek serdecznie kocham, i najwyższego uszanowania Chrześcijańskiej Religii, którą jako Uczeń Ewangelii i Jezusowej Moralności Nauczyciel, sercem i uszy wyznać: te prawdy istotne i społeczności wielce dogodne rozgłaszam, abym igrzki fałszywe, niesprawiedliwe, zdradliwe i zwodnicze zawstydził i tych iawnie hańbą okrył, którzy tając swoją nieumiejętność lub zły charakter, tych wszystkich za heretyków, albo co jeszcze gorsza, za niezbożnych

przed ciemnym gminem udawają, za to iż odważają się głośno powstawać przeciwko ich głupim i bezwstydnym mniemaniom, a obstawiają przy niezwalczonych dawniejszych czasów świadectwach, że wszystkiemi siłami do Prawdy się wiążą; statecznie pisząc i mówiąc za poprzedniczą powagą Najświętszego, Najmędrszego i Najłitośwszego Prawodawcy Nowego Przymierza: z początku nie tak było.

Itaque moliantur, fremant & indigentur, machinentur isti veritatis inimici omnia, lapidem omnem ad extinguendam eam moveant; algebunt & sudabunt, illa eorum prae invidia rumpentur, sed nihil improbis laboribus, molitionibus ac machinationibus assequuntur. His etenim vel invitis contradicentibus, repugnantibus, imo oppugnantibus, quae ab Auctoribus gravissimis, ingenio sapientia, fide, religione, integritate, sanctimonia clarissimis pro veritate scripta sunt, manebunt & inconcussa manebunt. Nam id hac in re evidenter comprobatum est, quod Esdras inclytus ille Legis Hebraeorum Doctor in 3. libro quantumvis non omni ex parte Canonico exaratum reliquit. Cum Darius Hystaspis filius post brevem in lecto quietem excitatus non posset somnum revocare, proposuit tribus corporis sui custodibus quaestionem: quidnam inter omnes humanas res maxime vigeret? quam qui prudentius solveret, praemium obtineret secundam à Rege dignitatem. Tum illi, cum inter se aliquantulum taciti deliberassent: solutiones suas Regi obtulerunt tribus separatis schedulis breviter annotatas. Prima fuit, praepollet vinum. Secunda praepollet Rex. Tertia praeva-

Zaczem, choćby nieprzyjaciele Prawdy czynili najsilniejsze związki przeciwko niej, choćby się od gniewu zapominali i zębami zgrzytali na prawdziwą naukę rozsiewających, choćby wszystkołożyli na wygubienie i zniszczenie onej, śmiem mówić, iż pekać się będą od zazdrości; ale nie po niegodziwych mozolach i spiskach w zysku nie odniosą, prócz wstydu i niestawy. Mimo ich gwałtów, wykretów, zabiegów, niechęci i sprzeciwieństwa, to co Ludzie, rozumem, nauką, mądrością, religią, poczciwością, miłością Rodu Człowieczego znakomici za prawdy napisali, trwać zawsze będzie i na wieki niewzruszone zostanie. Bo co w trzeciej Księdze Ezdraszowej, lubo nie autentyczny, wyrażono jest, widocznie prawdziwie Historii Kościelnej służy. Gdy Król Dariusz po krótkim odpoczynku nie mógł zasnąć, trzema ciałami swojego stróżom zadał pytanie, co by było między ludźmi najpocześniejszego? gdy inni inni, inni Królowi, inni natomiast najdzielniejszą moc przypisywali; spodziewając się od tego Samowładcy nagrody i drugiego po Królu dostojństwa; mądry szarłita ZOROBABEL odpowiedział, iż nad wszystko przemaga Prawda. Tę odpowiedź za najdokładniejszą uroczyście pochwaliwszy Monarcha, wysoką godnością uwieniczył, która prawdę nad wszystkie śmiertelne przekładala entibus

entibus suis in sequenti luce legisset; acclamatum est ab omnibus praestare caeteris ZOROBABELIS sententiam, quae Veritatem praeferreret, solam inter omnes mortales res immortalem atque perpetuam; nullisque aut temporum injuriis aut fortunae mutationibus obnoxiam. ZOROBABELI verò tradita est potestas regiae proxima, simul etiam facultas reducendi reliquias captivi Hebraeorum populi in Judaeam, ac reaedificandi Sanctam Urbem & Templum.

Quod certè fortitudinis, roboris atque invictae potestatis; qua Veritas est praedita, exemplar & documentum, vel inprimis Historia Ecclesiastica demonstrat; ubi omnibus quasi saeculis legimus; quod licet non semper cum Virtute fortuna consentiat, neque semper ea causa vincat, quae melior; sive hoc fatum quoddam exigat arcano Aeternae Providentiae consilio in rebus humanis constitutum, sive id flagitiosorum mortalium fraude & vi, ita sinente & tolerante ad praestitutos temporum fines Supremo Numine, agatur, ut victrix superbia atque injustitia exultet; dum innocentiae, eximii meriti & praeclarae virtutis partes aut simulata pietas insidiosè prodit, aut perfida amicitia desebit; ad extremum tamen bona causa triumphat.

Historiae etenim Ecclesiasticae vera citer, integrè & fideliter traditae tribui oportet, quod eos in Theologia dogmatum & morum scopulos praecavere possumus, in quos incidere eos necesse est, quotquot non bene fidei praekonceptis Scholarum opinionibus magis student, quam Veritati ex genuina historica narratione depromendae. Haec sola exponit, quoties ad perdendos Sapientes & virtute

recedit, iako nieśmiertelną i wiekuiŝą, ani czasu lotnego upływanii, ani niemiwałego szczęŝcia zwrotom podległą. ZOROBABEL za wynurzone tak rozumne zdanie doŝłqpil naysznakomitszego w Paŝtwie DARYUSZA urzędu, odebrał pozwolenie przywrócić do Oyczyzny resztkę wygnanego Ludu Jakubowego, i wybudować na nowo mury Świętego Miasta Jeruzalem i Koŝcioła.

Jasne dowody i przykłady owej nieprzelamany mocy, którą Prawda ieŝt obdarzona, podaje nam Hiŝtoryja Koŝcielna; gdzie kaźdego prawie czytamy wieku, że lubo z Cnota nie zawsze się łączy szczęŝcie, i nie ta sprawa zawsze wygrywa, która lepsza, bądź iź fatalny los rzeczy ludzkich tak niesie, bądź iź złoŝliwi a mocni z dopuszczenia Nayszyŝszej Opatrzności nieprzebyte na drodze kładą tamy, iź lubo się nayszczęŝciej trafia, że zbrodnia, duma i niesprawiedliwość panuje, a niewinność, zaŝługa i cnota cierpi, przecieź kiedykolwiek dobra sprawa musi zwyciężać.

Równie Hiŝtoryji Koŝcielney przyczytać naleźy, że w wysokiy Nauce Wyroków Wiary i Obyczajów owych unikneliŝmy ŝkal, o które się rozbili ci, co się na ŝkolarskich źle ugruntowanych domyŝłach, nie na prawdziu hiŝtoryczney w tak delikatney sumienia tkającej się materji zaobadzali. Hiŝtoryja pokazuje, ile razy do ŝpotwarzania mądrych i cnotliwych Ludzi, iuź to nieumieiełni, iuź to gorsi ieŝsze potużeni mędrkowie, iuź chytry i
orna-

ornatos Viros, aut indocti, aut quidam his adhuc peiores scitoli, aut versuti & calididi politici, sacratissima JESU Religione abusi sunt. Haec docet, quibus dolis religiosae veritatis osores omnia susque deque vertere conati sunt, ut privatae suae vindictae per omne vetitum & nefas satisfacerent. Qui ut amori proprio & indomitae ambitioni servirent, atrocissimis disidiis atque perniciosissimis motibus utramque Republicanam Sacram & Civilem vexare & perturbare minimè dubitarunt. Omnis fere Historiae Ecclesiasticae pagina oculos ponit; quoties illud genus hominum, de quibus in univrsam Tacitus scripserat, ni parant, territant; invidia perciti & injustae ultionis cupiditate flagrantes meditabantur rixas, lites, cruenta bella damnosissimasque Regnorum & Civitatum clades ad subvertendam adulterandamque veritatem, quia veritas pacem & honestatem amat, quam isti plus quam Vatiniano prosequuntur odio,

Quamobrem cum omnibus Religionis, Justitiae & Probitatis Cultoribus sentio, ab iis, qui aut summam rerum obtinent, aut in partem publicae curae atque sollicitudinis sunt vocati, Historiam Ecclesiasticam diurna nocturnaque mane esse versandam, cujus ope fulget Veritas magisque clarescit, qua faciem praefertente tenebrae undique partium studio & habendi amore offusae longe dissipantur, germanusque ac illibatus splendor verae Christi Ecclesiae redit. Quoniam, ut inquit TERTULLIANUS de praescriptione cap. 1mo, *Illud verum, quod prius traditum, id autem extraneum & falsum, quod est posterius immisum.*

sztuczni szalbierze i polityczne oszusty sameyże najświętszey JEZUSA Religii za płaszczki do pokrycia swoich piekielnych postępow użyli. Ta uczy, do jakich podstępów nieprzyjaciele Boskiej Prawdy udają się, aby wszystko mieszali, aby ludzi z sobą kłócili, aby najlepsze prawa wyrzucali, kościem dogodzenia swoiey osobistej zemście i nieukontentowaniu, gotowi będąc swoiey nieograniczoney ambycyi powszechną tyłu milionów ludzi wolność, ich majątek i duszy spokojność opiarować. Na każdy prawie karcie Dzieł Koscielnych czytać można, iako pewna klasa ludzi, o których w ogolności powiedzial TACYT; iż jeżeli rozkazom prawa nie są podlegli, stają się groźnemi, strasznemi, i niebezpiecznemi, aby nieprzednanemu swemu zadość uczynili gniewowi, tyle razy dobrze pospolitemu się sprzeciwili, publiczny psuli porządek, miasta i państwa całe trwożą i okropnemi napelniali kłeskami. Prawda albowiem kocha pokoy i przystoynosc, z którą popędliwosc tych burzliwych i niedotykalnych umysłów nie może spokojnie przestawać.

Przeło ze wszystkiemi Religii, Służności i Cnoty Przyjaciółmi tak trzymam, iż ci, którym najwyższy rząd do wykonania jest powierzony, albo do części jakiey publicznego wladania są wezwani, powinni pilno w Historii Koscielney się ćwiczyć, bo iudynie za iey powodowaniem i przyświecaniem Prawda się wyjaśnia i ona tylko może rozpydzieć te ciemne obłoki, ktoremi barbarzyńskich wieków uprzedzenia zakryły i oczerniły Kościół CHRYSOSTUSA, ponieważ, iak mówi TERTULLIAN: Co pierwey było podane, jest prawdą, a co potym weszło przez wymysły ludzkie, obcą jest nauką i fałszywą.

Ex-

Extrem mi est, ut meminieritis, eximii
 Auditores! illud, quod ad animos vestros
 corroborandos atque erigendos in suo
 doctissimo & eloquentissimo opere
 exaravit superius a me laudatus
 LACTANTIUS, a nobis autem absit haec
 „ Amentia, ut falsum vero anteponamus.
 „ An boni nostri qualitas ex populi po-
 „ tius pendeat erroribus quam ex
 „ conscientia nostra & iudicio Dei?
 „ aut aliqua nos felicitas illiciet un-
 „ quam, ut non potius veram bonita-
 „ tem cum omni malo quam falsum
 „ cum omni prosperitate malimus?
 „ Sua sibi habeant regna reges, suas
 „ divitias divites, suam vero pruden-
 „ tiam prudentes: relinquunt nobis
 „ stultitiam nostram, quam vel ex
 „ hoc apparet esse sapientiam, quod
 „ eam nobis invident. „

DEUS autem omnis potentiae & ve-
 ritatis Author vires & animum mihi
 vobisque addat, ut conformiter huic
 aureo dicto Historicae Doctrinae sedu-
 lam operam impendamus; cujus publi-
 cae lectiones consueto more & praescri-
 pto ordine tradentur feria 3tia, 5ta &
 7ma, hora octava matutina.

IV.

LITERATURA

M. MARTINUS FIAŁKOWSKI Philo-
 sophiae Doctor, Literarum Poloni-
 carum & Latinarum Publicus Professor,
 Diebus Lunae, Mercurii & Veneris ab
 hora II. ad III. eisdem publice hoc ordi-
 ne praeleget:

Pozostanie na ostatek, zięni Sluchacze!
 abyscie ku pokrzepieniu i wzniezieniu u-
 mysłow waszych, pamiętali na słiczny
 wyraz, który Chrześcijański CYCERO
 LAKTANCYUSZ w nader uczonem, i wy-
 mównem dziele swoim zostawił: „ Da-
 „ lecy bądźmy od tego zalekństwa, aby-
 „ śmy fałsz nad prawdę przekładali.
 „ Czyliż prawdziwe nasze dobro bar-
 „ dziey od ludzkich zależeń będzie błę-
 „ dów, aniżeli od sumnienia naszego
 „ i rozsądku Boskiego? alboż szczęśliwość
 „ iaka może nas tak daleko uwieść, aby-
 „ śmy raczej nie woleli sobie obierać
 „ prawdę z wszelką przykrością, niżeli
 „ kłamstwo z wszelakim zyskiem? Niech
 „ posiadają swoje państwa Królowie,
 „ niech się cieszą swoimi dostatkami bo-
 „ gatze, niech się chętną z swey rostro-
 „ pności bystrzy politycy Świata tego, a
 „ nam niech zostawią naszą prosiot, któ-
 „ ra tym samym jest mądrością, iż nam
 „ iey zazdroszczą. „

BOG zaś Sprawca wszelkiej potęgi
 i prawdy niech mnie i wam męstwa i
 światła udziela, abyśmy, korzystając z tak
 walney przestrogi, prawdę w Historji i a-
 ko w źródle iakiem czerpali. Publiczne
 Dzieło w Kościelnych Lekcyje zwykłym po-
 rządkiem i zwyczajem tłumaczone będą
 we Wtorki, Czwartki i Soboty o 3mej
 godzinie porannej.

IV.

LITERATURA

M. MARCIN FIAŁKOWSKI Filozofii
 Doktor, Literatury Polskiej i Łacińskiej
 Professor Publiczny, w Poniedziałki, Srzo-
 dy i Piątki od godziny II. do III. tym po-
 rządkiem rzecz o Niey mieć będzie:

Grant:

Grammatica.

Examini imprimis subiciet has materias, quas Grammatica tractandas suscipit, & quae strictiori Vinculo, de Eloquentia Anno hoc tradendis, junguntur; videlicet: inquirat in Voces proprie & translate sumptas; In figuras, quae non modo vim & ornatum, ast etiam lumen orationi afferunt; tum, in id, quod in fingendis vocibus rite servari debet. Has materias excipiet tractatio de Interpretatione ex una Lingua in aliam; nec non de multiplici, qui praefigitur scopo; minime praetermittet ea omnia, quorum rationem interpres habere debet. Coronidis loco, exponet, quid apud viros Litteratos nomine Genii seu Indolis Linguae, veniat.

Eloquentia.

Perductis jam ad finem Anno elapso sententiis, sine quibus nullam omnino esse eloquentiam asseruit, Anno hoc Scholastica de Elocutione nem instituet, hujusque duas esse partes: Dictionem videlicet & Stylum, quarum illius Virtutem in puritate & correctione; Styli autem in perspicuitate, Nobili verborum delectu, Numero & facilitate sitam esse, evincet. Probabit Tironem Eloquentiae summa cura in id incumbere debere, ut Stylum familiarem ac omnino sibi proprium reddat; ad quem finem ea, quae celeberrimi Rhetores hac de re, cum Antiquioribus, tum nostris praesertim temporibus, nobis reliquere, in medium proferet; Ex Veteribus quidem Ciceronem, ex Novissimis autem Marmontelum, Dallambertum, Bufonem Tomam, Bate, aliosque celeberrimos Autores classicos dicit.

Grammatyka.

Stawi naprzód te materje, które w skład Grammatyki wchodząc, ściśle się z następującymi o Wymowie Uwągami wiążą, mówić zaś będzie: o Słowach właściwie i przenośnie branych; o Postaciach, od których nie tylko moc i ozdoba Mowy, ale też częstokroć i sama jej zrozumiałość zależy; Dalej: o tem, co w tworzeniu Słów Nowych pilnie zachować potrzeba. Przystąpi potem do Uwąg nad Tłumaczeniem z jednego języka na drugi, gdzie mówić będzie o rozmaitym celu, jaki sobie tłumacz zakłada, i na co względ pilny mieć powinien: Zakończy zaś na wyłożeniu tego, co Literaci przez Geniusz Języka rozumieją.

Wymowa.

Skoszczyszwy już w Roku zeszłym uwagi o Myślach, bez których nie masz Wymowy, mówić w terażniejszym będzie o Wysłowieniu, którego dwie naczynności części, Język i Styl, okaza, że tamtego dobrocią jest, czystość i bezwadność; Stylu zaś, powszechnie mówiąc; jasność, szlachetność, harmonia i łatwość. Ze każdy sposobiey się na Mowcę, usilować powinien, ażeby Styl sobie właściwy urobił, do czego pewne poda sposoby z Uwąg pierwszego rzędu Pisarzy wyjęte, które nad nim czynili tak dawni, jak i późniejsi z chwiał w wieku naszym znaiomi Literaci; z dawniejszych będzie Cycero, z późniejszych zaś Marmontel, Dallambert, Bufon, Tommas, Bate, i inni.

Cum

Cum autem unicuique Scriptorum intersit plurimum, ut perfectissima noscat exemplaria, in iisdemque, quod vere pulchrum sit, id animi sensu percipiat; propterea: de *Styli Oratori* Virtutibus dissimulando exemplum *Styli* copiosi, facilitate numeroque insignis in Cicerone & Flechierò; *Austriacae* *Styli* gravitatis, & non ingrata quadam asperitate referti in Bosveto; *Jucundae* amocaeque *Svavitatis* in Malsbione; Numerosi autem ast & teneri *Styli*, in Fenelone, ultro fatebitur.

Styli Historici brevitatis, nul'a tamen obscuritatis caligine obvoluta, quae *Styli* virtus praecisio vulgo audit, in Salustio apparebit; *Stylus* historicus nervosus & pressus in Tacito; *Naturalis* & ingenuus in Julio Caesare; plenus autem & numerosus in Livio.

Styli, quibus *Epistolae* passim scribuntur, naturalem facilemque scribendi modum, vel maxime in Cicerone, minus in Plinio Juniore, relucere asseret; ast ingenuam quandam epistolas scribendi rationem, quae sese omnium animis facile insinuat, in epistolis Dominae de Sevigne palam monstrabit.

Denique *Virtutem Styli Lapidaris*, qui in Monumentis publicis, Numismatibus, tumulis Sepulchrisque poni solet, in perspicuitate simplicitate & brevitate, positam, exempla probabunt.

Poësis.

Studio Poëseos Anno superiori inchoato finem imponet examen harum Carminis specierum, quae intactae supersunt: nimirum *Dramatis* (quod *Tragedias*, *Comaedias*, & ut vocant, *Operas*

A że wiele każdemu Pisarzowi zależy na tem, aby znał Wielkie Wzory, i co w nich jest prawdziwą pięknością i dołrocią, to uczuć i rozróżnić uniał; przeto mówiąc o Rodzaju *Styli* Krasemowskiego (podług Uczonych zdania) za przykład pełności harmonii i latwości, stawia Cicerona i Fleczyera; za przykład surowicy *Styli* powagi, Bosveta, wzorem przyjemney gładkości będzie Malsylon; czułości zaś i harmonii Fenlon.

Styli Historycznego krótkość bez ciemności jednak okazana będzie w Salustyuszu; moc i zwięzłość w Tacycie; *Naturalność* i otwartość w Juliuszu Cezarze, a pełność i harmonia w Liwiuszu.

W *Styli* Listowym *naturalność* i *latwość* najwięcej w Listach Cicerona, mniej zaś w listach Pliniusza młodszego wydalająca się, stawioną będzie; szczęśliwy i wymiający obrót tłumaczenia myśli w Listach Pani de Sevigne.

Nakoniec: *Dobroć* *Styli* Napisowego, który na pamiątkach publicznych, piędziach i nadgrobkach kładą, że na krótkości, prostocie i jasności zależy, w przykładach pokaże.

Poezya.

Pozostałe na ten Rok *Poezyi* gatunki są: *Dramma* (gdzie *Tragedye*, *Comedy* i *Opery* mieszczą się) *Sielanki*, *Dworzanki* i *Bajki*; o tych wszystkich podobnym porządkiem, co i o tamtych

G

ras

ras complectitur) *Butolici, Epiigrammatis & Fabulae, eodem fere ordine; investigabit scilicet primo, uniuscujusque originem, scopum & virtutes; tum celeberrimos quosque variarum Nationum & temporum Poetas recensebit; Denique deprompta ex operibus illorum specimina afferet.*

Quoniam autem Litterae Latinae muneris illius sunt, plurimumque interest, ut Professores Gymnasiorum longe lateque per Regnum positorum, praesertim vero Eloquentiae, Linguam Latinam, ut par est, calleant, proinde multum temporis consumet in traducendis ex Latino in Polonicum Idioma, celeberrimis cum Poetis tum Oratoribus Romanis, ex eorumque Operibus verae pulchritudinis specimina, quae ad rem faciunt, proferet.

w Roku przeszłym mówił będzie; to jest: stawia każdego z wymienionych tu Poezyi gatunków; początek, cel i własności; toż potem, sławnych w tych rodzajach Poetów w różnych Narodach i czasie żyjących; a zakończy na przywiedzionych z nich Wypisach.

A ponieważ Obowiązkiem Jego jest także Literatura Łacińska, a do tego, wiele Edukacyi Publiczney zależy na tem, ażeby Nauczyciele w Szkołach Narodowych a zwłaszcza Wymowy, Język Łaciński, ile byż może, umieli dokładnie; przeto wiele czasu tożyć będzie na tłumaczenie z Języka Łacińskiego na Polski przedniejszych Poetów i Mowców Staro-Rzymskich, stawiając z nich wyjęte, a do rzeczy stosowne piękności.

SCHOLA JURIDICA.

I.

JUS NATURAE ET POLITICUM.

M. ANTONIUS POPŁAWSKI Philosophiae & Utriusque Juris Doctor, Societatis Litteratorum Varsaviensis Membrum, Juris Naturae & Politici Professor Publicus, hoc anno litterario exordietur suae Scientiae Cursum per biennium duraturum, in quo Diebus Martis, Jovis & Saturni, Jus Naturae & Politicum hora tertia pomeridiana explanabit.

Levatis ante omnia potioribus in Jure Naturae difficultatibus, quibus animi Tironum moveri seducique non raro solent, depromet regulas ac fundamenta illius, jam ex hominis neces-

SZKOŁA PRAWA.

I.

PRAWO NATURY I POLITYCZNE.

M. ANTONI POPŁAWSKI Filozofii i Prawa Obojga Doktor, Prawa Natury i Politycznego Professor Publiczny, Zgromadzenia do Xiqg Elementarnych w Warszawie Towarzysz, zaczynając tego roku dwuletni bieg swej Lekcyi, wykladać będzie Prawo Natury i Prawo Polityczne we Wtorki, Czwartki i Soboty po południu każdego tygodnia od godziny trzeciej.

A naprzód po ulatwieniu i rozwiązaniu najszybciej trudności, ktorę umysły zaczynających Naukę Prawa Natury uwodzą się zwykły, wprowadzi fundament tegoż prawidła

sitatibus, jam ex proprietate, quae sibi re vera convenit: inde vero sua patebunt jura & officia, quae ex ordine naturali a Supremo Numine constituto ad omnes & singulos aequabiliter referuntur. Rem habens de jure & officiis, exponet naturam justitiae, liberalitatis, continentiae caeterarumque virtutum, quarum non nisi ope ac praesidio mortales possunt felicitatem assequi. Ac posteaquam luculenter ostenderit, quid sibi unusquisque, quidve alter alteri vicissim debeat; haud praeteribit silentio, quin planum faciat, quanta sunt officia ratione praedictorum erga suum Conditorum.

Quo ad Jus Politicum, id totum Juri Naturae innititur, continebitque praecipua jura & officia, quae inter Nationem & Supremam illius Potestatem intercedunt; eo, nimirum fine, ut proprietas perquam tute servari possit. Tractabit de legislativa ac judiciaria potestate, de magistratibus rebus publicis gerendis opportunis, de diversa gubernandi ratione, deque publicae Institutionis necessitate & effectibus. Commonstrabit etiam, quod justum aequumque sit in Legibus constitutis, qui potestatis ac obedientiae sint fines, quidque potissimum requiratur, ut cum Gentis tum illius imperii jura omni ex parte salva atque integra perpetuo maneant. Inquiret denique summa contentione, qui nexus sit publici boni cum privato, & quomodo alterius accessio aut detrimentum ab alterius modo atque salute pendeat.

z potrzeb człowieka i służący mu własności: skąd się okażą jego należytości i powinności, a te powszechno każdemu zarówno i wszystkim służące wedle postanowionego od Boga porządku Natury. O których nieodmiennych mówiąc obowiązkach i należytościach, dowodzie będą, co jest istotna sprawiedliwość, dobroczynność, wstrzeźliwość i tym podobne cnoty, jako iedyne środki ludzkiej szczęśliwości. Pokazawszy zaś, co każdy winien jest sobie i co na wzajem jeden drugiemu, wyłoży oraz jakim obowiązkom podpada stworzenie rozumne względem Stwórcy swego.

Co się zaś tyczy Prawa Politycznego, to całe zasadzać będzie na Prawie Natury, zanymkając go w istotnych należytościach i powinnościach między Narodem i Najwyższą jego Zwierzchnością zachodzących, końcem iak najwyższego ubezpieczenia własności. Mówić będzie o Władzy Prawodawczej i Sądowej, o Urzędach do administracyi Królowy koniecznych, o rozmaitych kształtach rządu publicznego, o potrzebie i skutkach Instrukcyi Narodowej. Okaże na czem sprawiedliwość w przepisanych Prawach zawista, iakie granice Zwierzchności i podległości, iakie najlepsze środki do tego, aby i Narod i Zwierzchność jego w swych należytościach mogły być na zawsze ocalone. Wchodzić także będzie w ściśle roztrząsanie zachodzącego związku między powszechnem i prywatnem dobrem, i iak iednego wzrost lub upadek zawisł od miary i całości drugiego.

M. BONIFACIUS GARYCKI Sacrae Theologiae, Utriusque Juris & Philosophiae Doctor, Juris Civilis Romani Professor Publicus, COLLEGII MORALIS PRAESES, Ecclesiae Collegiatae Academicae Sanctae Annae Praepositus, inchoabit Jus Civile Romanum, legetque hoc anno Scholastico ab hora octava ad nonam, diebus Lunae, Mercurii & Veneris.

Praemissa notione de origine, natura, divisione & fine Juris, sequetur ordinem, quem Justinianus Imperator in suis Institutionibus proposuit.

Cum primis itaque tractabit Libro I. Institutionum Juris Civilis de personis, dicetque quid nomine personae censuit Justinianus, & num conformiter ordini naturali & sociali. Probabit divisionem personarum a Romanis factam non esse consonam divisioni naturali. Hominem obnoxium esse necessitatibus naturalibus, gaudere jure ad res usui consentaneas, & fungi officio fruendi, acquirendi & conservandi suam existentiam sine usurpatione proprietatis alienae & libertatis. Initium societatis naturalis hominum esse societatem conjugalem. Ex conjugibus nasci liberos, eorumque conservationem dependere ab auxilio parentum gratuito. Morte sublatis parentibus liberos infantes subijci tutelae aliorum. Homines adultos nonnunquam privati viribus animi vel corporis suaeque conservationi prospicere non posse, proinde obnoxios fieri Curatae aliorum. Homines nasci ignaros rerum ad usum & conservationem sui necessariorum, proinde ad tollendam ignorantiam, ad comparandam cognitionem rerum &

M. BONIFACY GARYCKI S. Teologii, Obojga Prawa i Filozofii Doktor, Prawa Staro-Rzymskiego Professor Publiczny, KOLLEGIUM MORALNEGO PREZES, Kolegiaty Akademickiej S. Anny Proboszcz, zacznie Prawo Rzymskie Cywilne, i dawac będzie w tym roku Szkolnym od godziny 8mej do 9mej, w Poniedzialki, Szrody i Piatki.

Uczyniwszy wiadomość o początku, naturze, podziale i celu Prawa, trzy nac się będzie porządku od Justyniana przedsięwziętego w Instytucjach.

Najprzód tedy w Xiędze pierwszej Instytucji Prawa Cywilnego wytłumaczy, co Justynian rozumiał przez osobę, i czyli stosownie do porządku naturalnego i towarzyskiego. Dowodzić będzie, iż podział osob uczyniony od Rzymian nie jest zgodny z podziałem naturalnym. Iż człowiek podlegając potrzebom naturalnym ma należytość do rzeczy używania przyzwoitych, i powinność używania, nabywania i ocalenia swego iestwa, bez uwłaczania własności cudzej i wolności. Iż początkiem towarzystwa naturalnego ludzi są związki Matzónskie. Z Matzónków rodzą się dzieci, których ocalenie zależy od pomocy Rodziców łaskawey. Po śmierci rodziców dzieci nieletnie, dostają się w opiekę. Ludzie dorosli niekiedy bywają osłabieni na umyśle lub na ciele, więc nie mogą zaradzić przez siebie swoim potrzebom, podlegają kurateli. Ludzie rodzą się z niewiadomością rzeczy do używania przyzwoitych; przeto do zniesienia niewiadomości, do poznania rzeczy i sposobów godziwych nabywania potrzebują Nauczycielów. Człowiek w towarzy-

modos

modos licitos acquirendi, opus habere Praeceptoribus. Hominem in Societate posse uti opera alterius ex conventionem. Conventiones ejusmodi intercedere inter Dominos & servos. Hanc divisionem personarum provenire ex ordine naturali & sociali. Personas easque status & conditionis gaudere Juribus, & fungi Officiis. Jura & officia legibus definiti. Recensebit itaque leges scriptas & naturales, quibus determinantur Jura & officia Conjugum, Parentum, Liberorum, Tutorum, Pupillorum, Curatorum, Aegrotorum, Medicorum, Praeceptorum, Discipulorum, Dominorum, Servorum. Per totum decursum doctrinae comparabit leges Romanorum cum legibus naturalibus, ut Auditores videant & intelligant, quid justum & perutile, quid iniquum & perniciosum, quid sequendum, quid emendandum in legibus, quae a Legislatoribus Romanis sancitae sunt, ab aliis Nationibus receptae, a plerisque hodieum observatae.

III.

JUS PATRIUM.

M. JOSEPHUS JANUSZEWICZ Philosophiae & Juris Utriusque Doctor, Patrii tam Politici quam Civilis Publicus Professor, Scholae Principis Regni Secretarius.

Quum jam ante annum proxime elapsum Cursui Juris Politici finem imposuerit; anno praesenti Cursum Juris Civilis Regni ordietur. Initioque natura & specie Juris Civilis descriptis, positoque ob oculos multis in circumstantiis ejus defectu, quomodo hicce ad mentem Statuti 1496. suppleatur? demonstrabit. Tandem postquam

flue ludzkim, może używać pracy drugiego człowieka podług umowy czyli Kontraktu. Umowy takowe zachodzą między Panami i służącemi. Podział takowy osob, wyplywa z porządku naturalnego i towarzyskiego. Osoby iakiegokolwiek stanu i kondycji, mają nalezytości i powinności prawami przepisane. Będzie tedy mówił o prawach pisanych i naturalnych determinujących nalezytości i powinności Matżonków, Rodziców, Dzieci, Opiekunów, Sierót, Kuratorów, Chorych, Lekarzów, Nauczycielów, Uczniów, Panów, Służących. W całym przeciągu Nauki, porównywać będzie prawa Kzysyjskie z naturalnemi, ażeby słuchający widzieli i poznali, które sprawiedliwe i pozytywne, które niesprawiedliwe i szkodliwe, które naśladować, które poprawić potrzeba prawa od Rzymian ustanowione, od innych Narodów przyjęte, od niektórych do dziś dnia zachowane.

III.

PRAWO KRAIOWE.

M. JOZEF JANUSZEWICZ Filozofii i Obojga Prawa Doktor, Kraiowego tak Politycznego iak Cywilnego Publiczny Professor, Szkoły Głowney Koronney Sekretarz.

Skończywszy przed rokiem Kurs Prawa Politycznego; rozpocznie w roku niemiejszym Kurs Prawa Kraiowego Cywilnego. A opisawszy naprzód naturę i gatunki Prawa Cywilnego, okazawszy onego w wielu bardzo przypadkach niedostateczność, uwiadomiwszy oraz czem w podobnym Prawa naszego niedostatku Statut roku 1496. rzędzić się nakazuje,

sele-

selectiores ejusdem Juris Civilis enumeraverit Compilatores, opus unversum in tres dividet partes.

Pars prima complectetur leges Juris Civilis, quod attinet ad integritatem, securitatem, liberumque Proprietatis personalis usum, quibus enucleantur jura tam ex natura quam ex vario hominum statu & conditione dimanantia; perindeque hac in parte Jura Nobilium, Civium, Villanorum, Sacris perfungentium, Doctorum, Militum, jura Mariti & Uxoris, Parentum & Liberorum enodabuntur, deque Tutelis & Curatellis res erit.

Alteram Juris Civilis partem constituent Leges integritatem, securitatem, liberumque Proprietatis mobilis & fundi usum recensentes. Enumerabuntur modi acquirendae proprietatis rerum, tam ex natura quam ex Jure Civili promanantes. Itaque hac in parte tradetur doctrina de bonorum terrestrium proprietatis, de iisdemque aedificiorum & domorum civicarum, de omnibus generis Inscriptionibus & Contractibus, de ordine successionis, praescriptione &c.

Tertia Juris Civilis parte leges Judicariae continebuntur, describentes Judiciorum organizationem, potestatem, officia Judicum, causas cujusque Judicio non incongruas, processum Juris, executionemque Decretorum in Judiciis prolatorum.

Praelegeat Diebus Martis, Jovis & Saturni ab undecima ad duodecimam horam.

wyliczywszy nakoniec dokladniejszych Prawa Cywilnego Kompilatorow, przystapi do podzialu onego, i cala Nauke Prawa Cywilnego na trzy podzieli czesci.

Pierwsza Nauki Prawa Cywilnego czesc, obeymie ustawy sciagajace sie do calosci, bezpieczenstwa i wolnego uzywania Wlasnosci Osobistej, opisujace nalezytosci, tak z przyrodzenia, iak z roznego stanu i kondycyi ludzi wynikajace, a stąd w tej czesci mowa bedzie o Prawach Szlachty, Mieszczan, Wloscian, Duchownych, Nauczycielow, Zolnierzy, o Prawach Meza i Zony, Rodzicow i Dzieci, o Opiekach i Kuratelach.

Drugą Prawa Cywilnego czesc skladac beda ustawy do calosci, bezpieczenstwa i wolnego uzywania Wlasnosci gruntowej i ruchomej sciagajace sie. Wylicza sie sposoby nabycia wlasnosci rzeczy, tak z porzadku naturalnego, iak z Ustaw Cywilnych uptywajace. A zatem w tej czesci dana bedzie Nauka o Wlasnieciach Dobr i Gruntow Ziemiastkich, o Wlasnieciach placow i Domow Mieyskich, o Zapisach i Kontraktach wszelkiego rodzaju, o porzadku Sukcesyji, o dawnosci czyli preskrypcyji i t. d.

Trzecia Czesć Nauki Prawa Cywilnego zawierac będzie Ustawy Sądowe, co do skladu, co do wladzy, co do obowiazkow, co do spraw kazdemu Sądowi wlasciwych, co do sposobu postepowania w sprawach dla Sądu i stron, i co do wykoncyi Wyrokow Sądowych.

Dawac będzie Lekcyje we Wtorki, Czwartki i Soboty od godziny 11tyj do 12tyj.

IV.

M. VALERIANUS BOGDANOWICZ
Utriusque Juris Doctor, Ecclesiastici Publicus Professor, Candidatorum Institutii Academici Praefectus, incipiet hoc Anno Scholastico Praelectiones Juris, easque tradet horis tertilis pomeridianis, diebus Lunae, Mercurii & Veneris.

Exponet imprimis Juris Ecclesiastici principia, quae fundabit in Jure Naturae, Sacra Scriptura, Traditione, Auctoritate SS. Patrum, Conciliis, Consensu Praesulum extraconcilii, Auctoritate Sedis Apostolicae, ac tandem in Statutis Supremae Potestatis Civilis. Dein recensebit Leges, seu Constitutiones Ecclesiasticas, quae ex iisdem principiis descendunt, haec quid juris & auctoritatis, tum illarum Collectiones sortiantur, enucleabit.

Et quia omnis Lex Personarum, illarum actiones, res & judicia concernit; inde transitum faciet ad Jura & obligationes omnium Personarum Ecclesiasticarum: quae vero actiones Vocationi Sacerdotali adversantur, & quae delicta constituunt, praeleget, ac una poenas delictis accommodatas enumerabit. Reliquas Juris partes anno sequenti explicabit.

V.

PROCESSUS JUDICIARIUS.

M. SEBASTIANUS CZOCHRON Philosophiae & Juris Utriusque Doctor, Universitatis Argentoratensis Membrum, Canonicus Cathedralis Smolenscensis, Ecclesiae Academicae in Lubożyca Rector, Processus Fori Ecclesiastici &

M. WALERIAN BOGDANOWICZ
Obojga Prawa Doktor, Kościelnego Publiczny Nauzyciel, Kandydatów Stanu Akademickiego Prefekt, zaszczenie w tym Roku Szkolnym Lekeye Prawa Kościelnego, które dawać będzie od godziny trzeciej do czwartej w Poniedziałki, Środy i Piątki.

Wyłoży najprzód Prawa Kościelnego początki, które z prawa Natury, z Piśma Świętego, z Podania czyli Tradycji, z powagi Ojców Świętych, z Koncyliów, z jednomyslny zgody Rządów Kościoła, z Władzy Stolicy Apostolskiej, nakoniec z Ustaw Najwyższej Zwierzchności Królewey, jako z źródeł nąpewniejszych wymiedzie. Oznaczy potem Prawa czyli Ustawy Kościelne, które z tychże początków spadają, i iaka onych tudzież ich Zbiorow powaga, okaże.

A ponieważ wszelkie ustawy sięgają się do Osób, ich uczynków, rzeczy i do procesu sądowego; zacem przyedzie do praw i obowiązków wszystkich Osób Kościelnych, oraz o uczynkach z powołaniem Ducha Kapłańskiego niezgodnych, o przestępstwach i karach Kościelnych poda naukę. Dalsze prawa Kościelnego Części w roku przyszłym wyłoży.

V.

PROCESS SĄDOWY.

M. SEBASTYAN CZOCHRON Filozofii i Obojga Prawa Doktor, Akademii Strażburskiej Towarzysz, Kanonik Katedralny Smoleński, Kościoła Akademickiego w Lubożyca Rządca, Procesu Duchownego i Świeckiego Publiczny Profes Civilis

Civilis Publicus Professor, hoc anno litterario insignem Juris Canonici & Civilis partem, sive Processum Judiciarium Primae Instantiae evolvendum elucidandumque sequenti ratione suscipiet.

Quandoquidem nullum sine Actione esse potest Judicium, hinc primo brevem nitidamque tractationem praemittet de Actionibus, postmodum de Judiciis. Hoc loci, expositi origine Judiciorum in Regno Poloniae, & enarratis omnibus Subselliis eorumque officii apud nos constitutis, pro negotiorum varietate varia Sedis Apostolicae Tribunalia & Congregationes breviter perstringet; in quibus expediuntur causae ad Curiam Romanam jure proprio vel adventitio spectantes & delatae.

Aget iterum de feriis, & quinam sint actus sub tempore feriarum validi? de foro competente, & forum quis quando sortiatur? de imploratione officii Judicis, utrum ei sit locus, quando jus perfectum vel ex lege competat, vel ex aequitate lege agnita? de remedio spoli, & quid praestare debeant spoli, reus & spoliatus? de ordine cognitionum, & quid causae connexae? de personis in judicio aliis necessario, aliis utiliter occurrentibus; de juramento calumniae, de obligatis ad hoc juramentum, in quibus causis & quando praestandum? de effectu praestiti vel recusati juramenti.

sór, w tym roku szkolnym znakomitą Prawa Kanonicznego i Cynwilnego część, czyli Procefs Sądowy Pierwszego Poparcia albo Instancyi, następującym porządkiem dawać i tłumaczyć będzie.

Ponieważ to rzeczą jest prawną, iż żaden Sąd być nie może bez Sprawy, przeto zatrudni się krotkiem i jasnym opowiadaniem naprzód Spraw, potem Sądów. Tu zaraz wyprowadziwszy początek Sądów w Królestwie Polskiem, i wymieniwszy wszystkie Magistratury, tudzież ich powinności w Kraju naszym ustanowione, wedle różności Sądów o różnych Stolicy Apostolskiej Sądach i Zgromadzeniach da wiadomość; w których ułatwiane bywają Sprawy do Oyca S. prawem pierwsiastkowym lub przychodniem należące i wniesione.

Mówić dalej będzie o dniach wolnych od Sądu czyli feryach, i które są czynności w czasie dni takowych ważności mające? o Sądzie przyzwoitym, i w jakich zdarzeniach podpadamy Sądowi? o proźbie zanoszącej się do Sądu i Sędziego, czyli wtedy ma miejsce, kiedy lub ustawa, lub słuszność usławą wsparta, przyznaje komu prawo zupełne? o sposobie poszukiwania krzywdy uczyńionej przez wydarcie rzeczy prawnie posiadanej, i co czynić powinien tak krzywdzoney i pokrzywdzoney? o porządku rozpoznawania, i co są sprawy związek mające? o obojach, z których jedne potrzebnie i nieuchronnie, inne tylko użytecznie do Sądu wpływają; o przysiędze wypierającej się potwarzy, o owych, którzy są obowiązani do tej przysięgi, w jakich sprawach, i kiedy wykonać ją potrzeba? o skutkach wykonanej lub nieprzyjętej przysięgi.

Hic

Hic Processus Judiciarius tribus ubique receptis constabit partibus; quarum prima a Iureconsultis vocatur praeparatoria, altera instructoria, postrema decisoria.

PARS PRAEPARATORIA complectetur doctrinam de Citatione ac ejus divisione; de formulis citationum tam specialibus quam generalibus; de exprimendis in citatione ad litem; de executione & effectu citationis. De mutuis petitionibus, in quibus causis concedatur reconventio, & coram quo iudice reconventioni sit locus? De litis pendentia, & effectu litis pendens. De processu contumaciae, & de legitimis impedimentis a paena contumaciae liberantibus. De oblatione libelli, & quae in eo exponenda? De exceptionibus dilatoriis & peremptoriis, & quando exceptiones dilatoriae opponendae?

PARS INSTRUCTORIA tractabit de litis contestatione, ac iis, quae fiunt post contestationem. De dilationibus, modo concedendi easdem, & effectu dilationis. De confessis, effectu confessionis in iudicio vel extra iudicium factae, & an reus teneatur fateri veritatem? De probationibus & praesumptionibus; de iuribus & obligationibus partium in probatione & reprobatione. De probatione per testes, & praxi expediendarum Inquisitionum variarumque Commissionum. De probatione per instrumenta, per iurandum, & impugnatione instrumentorum; de iis, quae fiunt post probationem.

Ninieyszy Procefs z trzech wszędzie zwyczajnych składać się będzie części: z tych pierwsza w języku Prawników nazywa się przysposobiałą, druga wyjaśniającą, ostatnia rozsądziącą.

CZĘŚĆ PRZYSPOSOBIALĄCA zawierać będzie naukę o powołaniu czyli pozwach, i podziale onych; o wzorach powołań zawierających szczegóły i ogóły; o tem, co potrzeba wyrazić w powołaniu do prawa; o wydaniu i skutku pozwów. O wzajemnych dopomnieniach, w jakich sprawach może Obżalowany równie pozwać Powoda, i przed którym Sędzią wzajemne obżalowanie ma miejsce? O sprawach w Sądzie przyzwoitym przez pozew rozpoczętych, i o skutkach spraw takowych. O prawie zaocznej i bez odvodu, razem o słusznych przyczynach od kary zaocznej uwalniających. O podaniu sprawy na piśmie, i co w sobie piśmo tego gatunku zawierać ma? O wyjęciach czyli excepcjach tak od Sądu, iak od prawa strony powodowej, i kiedy uchylający się od Sądu, do którego sprawa wniesiona jest, wymówki czyli excepcje czynić powinien?

CZĘŚĆ WYIASNIAJĄCA wiadomi o przyjęciu Sądu z Powodem, i o tem, co się dzieje po jego przyjęciu. O odwołkach sprawy, sposobie pozwalania onychże, i skutku odwołki czyli dylacyi. O wyznaniach winowayców, o skutku wyznania uczynionego w Sądzie i bez Sądu, i czyli oskarżony wyznać powinien prawdę? O dowodach i domysłach; o należytościach i powinnościach stron w dowodzeniu i odwodzeniu. O dowodzeniu przez świadków, i sposobie postępowania w badaniach albo Inkwizycjach, oraz w różnych poruczeniach albo Komisyjach. O dowodzeniu przez pisma, przez przysięgę, i nacieraniu na wali-

aliisque huc adhuc spectantibus. De exceptionibus contra probationes illegales, quo ordine proponendae, & quando exceptiones probandae? De replicatione Actoris, duplicatione Rei, triplicatione Actoris, quadruplicatione Rei.

PARS DECISORIA exhibebit notiones de Sententia & re iudicata; quid requiratur ex parte Judici, ut legitime ferat Sententiam, quid ex parte ipsius Sententiae? qui sit effectus Sententiae? quando Sententia non transeat in rem iudicatam? de executione Sententiae, a quo & quando facienda? de remediis juris contra Sententiam, nimirum de appellationibus, restitutione in integrum & repositione Decretorum.

Cum etiam lites extra iudicium non minus conventionem litigantium, quam per assumptos Arbitros finire possint; hinc ultimo loco disseret de Transactionibus & de Arbitris.

In singulis explicandis idem Professor ita versabitur, ut cujuslibet negotii notionem ac originem tradat. Diligenter indicabit fontes, ex quibus fundamenta juris tutissime hauriuntur; interspersis quoque Scriptorum cujuslibet argumenti idoneorum allegationibus, maxime ubi de ostendendo iurium usu, vel de controversiis agitur: ut & ipsi Auditores intelligant, quibus ducibus militaverit, & quibus, si visum sit, proficere

zność pism różnych; o tem wszystko, co się robić zwykło po dowodzeniu, i o tem jeszcze, co się tu ściągga. O odwołaniu czyli excepcjach przeciw dowodom bezprawnym, jakim porządkiem wnosić, i kiedy je usprawiedliwiać należy? O odpowiedziach, które wzajemnie czynić zwykły obydwie strony na piśmie.

CZĘŚĆ ROZSĄDZAJĄCA zawierać będzie naukę o Wyrokach i Sprawach odsądzonych; czego potrzeba tak z strony Sędziego, aby jego wyrok był ważny, iako też z strony samego wyroku, aby był na prawie zasadzony? jaki jest skutek wyroku, i kiedy wyrok stać się rozsądzeniem sprawy? o wykonaniu czyli eksekucyi wyroku, przez kogo, i w jakim czasie czyniona być powinna? o środkach prawnych przeciw uciążliwym wyrokom, to jest: o odwołyaniach się czyli appellacyach do wyższej Zwierzchności, o przywróceniu sprawy do pierwotnego stanu, i złożeniu uciążliwego wyroku czyli Sentencyi.

Gdy także Sprawy prócz Sądu zakonczone być mogą nie tylko zawarciem przyjacielskiej z obydwóch stron ugody, ale też przybraniem Sędziów półobowinnych; więc mówić nakoniec będzie o Umowach czyli Tranzakcyach, i o Sędziach półobowinnych czyli Arbitrach.

Te inne jeszcze materje do Proceſsu pierwszej Instancyi z podania oświeconych i użytecznych Prawników wchodziące wyluszczaiąc, usiłować będzie, aby o każdy dał jasne i dokładne wyobrażenie, i każdą od początku wyprowadził. Wiernie skaze i wymieni źródła, z których nabył najbezpieczniejsze Prawa zasady brać można; przytoczy oraz Pisarzy, co w tej lub owej materji użytecznie i chwalebnie pracowali: ażeby słuchający liceat

liceat in uberrime eorum scientia, quorum primas tantum lineas opere isto ducere datum est.

Rem anni praesentis, aequae ac praeteriti, cum pura latinitate, tum ea, quae par est, diligentia pro usu ac utilitate Jurisprudentiae Cultorum explanabit; id aequae desiderans, ut eorumdem labor ac sedulitas sibi non deesse videatur. Nemo enim docetur, nisi discat; & nemo discit, nisi doceatur: inquit S. AUGUSTINUS, *Sermone XVII. in Psalm: CXVIII.*

Praeleget publice in Aedibus Jagiellonicis, Collegium Majus dictis, diebus Martis, Jovis & Saturni, hora decima matutina.

wiedzieli, których miał przed oczyma wodzów, i za którymi. jeżeli im się podobać będzie, iść należy, dla nabycia obszerniejszych światła w tem, czego tu krótkość dzieła i czasu nie dopuszcza wnieść.

A inko Process w Sądzie Appellatynym w roku zeszłym dawany, tak i Process pierwszej Instancyi w tym roku szkolnym przypadający, równie czystą i rodowitą łaciną, jak z ową usilnością, do jakiej tylko w przytoczonym obiekcie jest zdalny, dla pożytku szukających w Prawie światła, tłumaczyć będzie; zadając razem dla tej Nauki, i pracy i ochoty od przytomnych. Zdaniem albowiem S. AUGUSTYNA w Mowie siedemnastej na Psalm setny ośmnasty: Nikt nie jest uczonym, kto się nie uczył; i nikt tego nie umie, czego się nie nauczył.

Lekcyę dawać będzie w Domu Jagiellońskim, Kollegium Wicksze zwanym, w Wtorki, Czwartki i Soboty przed południem, od godziny X. do XI.

SCHOLA THEOLOGICA

I.

SCRIPTURA SACRA.

M. VINCENTIUS SMACZNIŃSKI Philosophiae ac S. Theologiae Doctor, S. Scripturae Publicus Professor, Collegiatae SS. OO. Praepositus, Lectionem S. Scripturae diebus Lunae, Mercurii & Veneris ab hora IX. ad X. in tertium annum continuando, incipiet a Captivitate Babylonica ad excidium usque per Romanos Templi Urbisque Hierosolymitanae, Librosque Sacrarum Paginarum evolvat eos, qui res gestas in

H 2

SZKOŁA TEologiczna.

I.

PISMO ŚWIĘTE.

M. WINCENTY SMACZNIŃSKI Filozofii i S. Teologii Doktor, Pisma S. Publiczny Professor, Kollegiaty W.W. SS. Proboszcz, Tłumaczenie Pisma S. w dni Poniedziałkowe, Środowe i Piątkowe od godziny IX. do X. na trzeci rok rozciągając, zacznie od niewoli Babilońskiej, aż do zburzenia przez Rzymian Kościoła i Miasta Jerozolimskiego, i Xiępi Pisma S. je tłumaczyć będzie, które Dzieje Żydowskie w tym czasie przeciągu

tra

tra hoc temporis intervallum completuntur, quibus explanandis magno adjuvamento erit, dum mentione facta de interitu famosissimae Afsyriorum Monarchiae, quae paene cum Regibus Hebraeorum extincta est, ac praeterito anno fusius pertractata, de Persarum, Graecorum, Romanorumque in universum Orbem Imperio uberius disseretur, qui Principatus intra hoc temporis curriculum, aut caput extulere, aut extincti sunt, eaque potissimum ex Annalibus horum saeculorum depromentur, quae cum rebus Hebraeorum aliquam connectionem habuere.

Ad extremum dicitur de Sectis schismatibusque Judaeorum, quae Rempubli-
cam jam jam ad interitum vergentem tanta opinionum varietate distraxerunt, ut in varias offensiones aemulationesque incurreret, moribusque sensim labefactatis, & a pristina integritate avocatis, a severitate Legum pravis Doctorum explicationibus abductis, ipsa quoque Respublica labesceret.

De Pharisaeorum tamen Secta amplius res habitur, quae praecipuum locum ita obtinuit, ut ad sui observantiam Principes Viros, nobiliores, litteratosque pertraxerit, atque ipsis metuenda Regibus extiterit, Traditionesque Majorum ita apud se repositas jactaverit, ut clavem earum penes se habere arbitretur, quas velut de scriniis promendo, ad arbitrium, pravaeque animi sui cupiditates detorquendo, minutissimae, atque ridiculis consuetudinibus scrupulosius insistendo, justitiam, charitatem, caeterasque solidas virtutes neglexerit, externam duntaxat gloriam, & vanam apud vulgum ostentationem captandam, quorum Pharisaeorum vitam, mores, consuetudines, disciplinamque

zdarzone zamyślaną, do których objaśnienia wielką pomocą będzie, gdy wzmiankę uczyniwszy o zniszczeniu najsławniejszego Afsyryjskiego Jedynowładztwa, które prawie z Krolami Zydowskiemi ustało, a w przeszłym Roku o tymże obszerniej mówilo się, o Persow, Grekow i Rzymian nad całym światem panowaniu rozlegley mówić się będzie, które Monarchie w tym czasie przecięgu, albo powstały albo upadły, a zaś to naybardziej z Kronik tych Wieków wybierze się, co iakowysy związek miało z Zydow interesami.

Na koniec da się nauka o Sektach i rozdwoieniach Zydowskich, które Krolestwo ich już już do zguby nachylone tytuł mniemań różnością rozerwały, iż na rozmaite niesnaski i nienawiści wystawiły, a powoli ostabiuwszy obyczajnie, i od pierwiastkowej całości obłąkawszy, od surowości praw przez złe tłumaczenie swych Nauczycielów odwiodłszy, sam też Narod słabić począł.

O Faryzeuszach jednak obszerniej mówić się będzie, którzy pierwszeństwo tak między innemi Sektami otrzykali, iż do czci i uszanowania siebie i swoiey nauki Mężę pierwszy dostojności szacetniejsze i uczone przecięgnęli, a za czasem i samym Monarchom stawaznemi stali się, zaś Tradycye swych Przodków tak sobie powierzone uniemali, iż klucze od nich, przy sobie samych mieć zostawione chlubiłi się, które niży z pod zamknięcia wydobywając, podług woli swoiey i nieporządnych duszy swoiey namięności stosując, tudzież fraszki i śmieszne obrządki skrzętniej pełniąc, sprawiedliwosci, miłości, i innych gruntownych i towarzyskich cnot zaniedbywali, powierzchowney tylko chluby i prozney u prostego gminu okca-
casti-

castigando, ac acerrime perstringendo
Christus Dominus Legislator noster Sanctis-
simus suae Doctrinae salutaris, Reli-
gionisque Divinae indubitata Praecepta
reliquit.

II.

DOGmata FIDEI.

M. JOSEPHUS MUSZYNSKI, Utrius-
que Juris ac Philosophiae Doctor, Theo-
logiae Dogmatum Fidei Publicus Profes-
sor, Ecclesiae Collegatae SS. OO.
Canonicus, Seminarii Academico-Dioe-
cesani Praefectus, de Vera Ecclesia,
Attributisque Divinis Doctrinā con-
summata; de DEO Uno & Trino, tan-
dem de Incarnatione DEI Filii, de Gra-
tia, de Angelis, tanquam Divina Hu-
manaque Militia, de Homine in Statu
Innocentiae atque lapsae Naturae specta-
to, de Cultu ac Invocatione Sanctorum
Caelitum, de veneratione Sacrarum Re-
liquiarum & Imaginum Dissertationes
instituet, Diebus Martis, Jovis & Satur-
ni, ab hora 9na ad 10am.

III.

THEOLOGIA MORALIS.

M. FRANCISCUS KOLENDOWICZ
Utriusque Juris ac Sacrae Theologiae
Doctor & Professor Publicus, Ecclesiae
Collegatae Sanctae ANNAE Scholasticus,
diebus Martis, Jovis & Saturni ab hora
2da ad 3tam tradet Theologiam Mora-
lem, cujus Cursum continuando, de Jure,
Justitia, Contractibus & Restitutione
hoc anno Scholastico tractabit.

Praemittentur cum primis ea, quae ad
generalem Juris & Justitiae notionem
pertinent, deinde variae Juris species re-

złości pragnąc. Których Faryzeuszów
życie, obyczaje, praktyki i naukę roztrzą-
sując i surowo karząc Chrystus Pan nasz
Prawodawca Najświętszy, swy Nauki
zbawiennej, i Boskiej Religii niewątpliwe
prawidła zofrawił.

II.

WYROKI WIARY.

M. JOZEF MUSZYNSKI, Obojga Pra-
wa i Filozofii Doktor, Teologii Wyroków
Wiary Publiczny Professor, Kanonik Kol-
legiaty Wszystkich Świętych, Seminarjum
Akademickiego Dyecezanego Prefekt, po
zakończeniu Nauki o prawdziwym Ko-
ściele i o Przymiotach Boskich; o BOGU
jednym we 3ch Osobach, o Wcieleniu
Syna Bożego, o Łasce BOŻEY, o Anio-
łach, iako Boskich, na Obronę, Straż oraz
Ludzi, przeznaczonych Postawcach, o
Człowieku w stanie niewinności i w stanie
zepsutej Natury zostajęcym, o Czci i
Wzywaniu Świętych Niebianów, o Usza-
nowaniu Świętych 3ch Zwłokow i Obra-
zów, mówić będzie we Wtorki, Czwartki
i Soboty od godziny 9tej do 10tej.

III.

THEOLOGIA MORALNA.

M. FRANCISZEK KOLENDOWICZ
Obojga Prawa i Świętej Teologii Doktor,
teyże Publiczny Professor, Kollegiaty Świę-
tey ANNY Scholastyk, we Wtorki, Czwart-
ki i Soboty od godziny drugiej do trzeciej
tłumaczyć będzie Teologią Moralną, któ-
rey bieg ciągnąc, o Prawie, Sprawiedliwo-
ści, Umowach i nagrodzeniu krzywd
w niniejszym roku Szkolnym rzecz mieć
będzie.

Umieszczone naprzód będą te wiado-
mości, które do ogólnego wyobrażenia
Prawa i Sprawiedliwości należą, daley
cer-

censebuntur, quarum potior: dominium, fusius prae caeteris explicabitur. Indicabuntur varii modi acquirendi dominii, uti occupatio, inventio, praescriptio, contractus. De his agetur primo in genere, tandem in specie, atque hoc loco contrahentis magis obvia: promissio, donatio, testamentum, depositum, commodatum, mandatum, locatio, conductio, emptio, venditio, mutuum, caeterique expenduntur.

Justitiae opponitur injuria: de hac proinde illamque necessario consequente Restitutione postremo disseretur. Quibus incumbat restitutionis obligatio? cuius quomodo? & quando sit restituendum? tum quae causae a restitutione excusent? certis definitur regulis. Cum vero variis modis injuria proximo inferri possit, varia illam resarciendi media subministrabuntur, atque adeo de restitutione damni bonorum animi, corporis, famae & fortunae seorsim tractabitur.

Ut autem haec omnia rite explanentur, vocabitur in subsidium, ubi opus fuerit; Jus Canonicum, Civile Commune & Patrium, ex quo triplici fonte Juvenis Ecclesiastica ampliolem notitiam hauriet.

różne prawa rodzaje wyliczone będą, z których celniejszy: Własność, obszerniej od innych będzie wyłożony. Wymieni się różne sposoby nabywania własności, iako to: odzierżenie, znalezienie, posiadanie rzeczy pod pewnemi warunkami przez czas prawem oznaczony, umowa. O umowach naprzód powszechnie, potem szczególne uwagi nastąpią, i w tem miejscu potoczniejszy umowy, iako to: przyrzeczenie, darowanie, testament, skład, pożyczenie z obowiązkiem oddania rzeczy w swej istocie, zlecenie, puszczenie w najem, najmowanie, kupno, sprzedaż, pożyczenie z obowiązkiem oddania rzeczy w swym gatunku i inne rozważane będą.

Sprawiedliwości wręcz sprzeciwia się pokrzywdzenie, o tem więc i nieuchronnem onego nagrodzeniu przy końcu mowić się będzie. Ustanowią się pewne prawidła, z których poznawać należy, kto jest obowiązany komu? iakim sposobem? i w jakim czasie krzywdę uczynioną nagradzać? tudzież w których przypadkach powinność takowego nagrodzenia ustoić? A ponieważ różnemi sposobami krzywda bliźniemu wyrządzona być może, różne także nagrodzenia w tej irzodki podane będą, i dla tego o nagrodzeniu straty w dobrach duszy, ciała, sławy i majątku poniesionej z osobna mowić się będzie.

Dla dokładnego zaś tych wszystkich materij wyłuszczenia, przytoczą się także niektóre uwagi, gdzie okoliczność wymagać będzie; z Prawa Duchownego, Cywilnego Powszechnego i Kraiowego, z których trzech źrzedel Młodziej Duchowna obszerniejszą w tej mierze czerpać może wiadomość.

XVIII-2 334